

Stockholms stads industriella verk.

Industriverksstyrelsen.

Torsgatan 22, Va.; t. »gasverkets». Styrelsen sammanträder minst en gång varje månad.

Stockholms stads gasverk och elektricitetsverk samt vattenledningsverk förvaltas — sedan vid den år 1920 genomförda kommunala omorganisationen vattenledningsverket utbrutits ur det förut under drätselnämndens andra afdelning ställda byggnadskontoret och sammanförts med gas- och elektricitetsverken — fr. o. m. april 1920 av en gemensam styrelse, benämnd styrelsen över Stockholms stads industriella verk. Denna består av, förutom ordförande, som utses av stadskollegiet bland borgarråden, sex andra ledamöter, vilka jämte sex suppleanter väljas av stadsfullmäktige för två kalenderår. Styrelsen utser årligen inom sig en vice ordförande. Vid styrelsens sammanträden äga verkställande direktören för gas- och elektricitetsverken samt vattenledningschefen närvara och var för sitt förvaltningsområde deltaga i överläggningarna med rätt att därvid framställa förslag och få sina meningar antecknade till protokollet. Enahanda befogenhet tillkommer överingenjör vid gas- och elektricitetsverken med avseende å ärende, som av honom inför styrelsens föredrages.

Industriverksstyrelsen har till uppgift att handhåva förvaltningen av stadens gas-, elektricitets- och vattenledningsverk ävensom vattenfall, andra fastigheter och anläggningar, som av staden för dessa verk användas eller förvärfvas, jämte för hithörande ändamål utförda ledningar och andra anläggningar. Stadsfullmäktiges prövning underställas de styrelsens beslut, som angå taxa och reglemente för begagnande av gas, elektricitet och vatten från de kommunala verken, grunder för bestämmande av priset för den allmänna gatubelysningen, där ej överenskommelse härom kan komma till stånd med vederbörande nämnd, samt gasens värmevärde. I början av varje år skall styrelsen till gatunämnden avlämna uppgift å de arbeten i stadens gator, som skola under året utföras. I fråga om gatubelysningen har styrelsen att ställa sig till efterrättelse av gatunämndens meddelade beslut. För granskning av styrelsens räkenskaper och förvaltning utse stadsfullmäktige årligen tre revisorer jämte två suppleanter.

Delegerade av styrelsen, bestående av ordföranden, vice ordföranden, jämte suppleant för denne, samt en ledamot jämte suppleant, äga

att mellan styrelsens sammanträden tillsammans med direktören för gas- och elektricitetsverken, resp. vattenledningschefen, och under förutsättning att meningsskiljaktighet ej råder, fatta beslut i frågor av mindre räckvidd eller av särskilt brådskande natur, med skyldighet för delegerade att vid styrelsens närmast infallande sammanträde anmäla sålunda fattade beslut.

Instruktion m. m. Instruktion för styrelsen över Stockholms stads industriella verk, fastställd av kungl. maj:t den 19 mars 1920, med ändr. den 29 maj 1925. Arbetsordning för styrelsen över Stockholms stads industriella verk jämte instruktion för direktören och överingenjörerna vid gas- och elektricitetsverken samt vattenledningschefen, antagen av industriverksstyrelsen den 10 maj 1920, med ändring den 17 dec. s. å. Instruks. för industriverksstyrelsens sekreterare och juridiska biträde, antagen av industriverksstyrelsen den 25 febr. 1921.

Stat år 1929. Utgifter: 42,679,070 kr. (däruv att täckas med lånemedel 10,264,000 kr.); inkomster: 36,270,170 kr.

Industriverksstyrelsens ledamöter.

Ordförande

(utsedd av stadskollegiet).

Björklund, C. G., borgarråd, stadsfullm.; t. »stadshuset»; träffas i stadshuset alla vardagar (utom onsdagar och fredagar) 11—12.

Vice ordförande.

Åkerman, G. R. J., generallöjtnant, stadsfullm.

Övriga ledamöter.

***Andersson, Ernst V.**, förrådsmästare, stadsfullm.

Andersson, J. Edvin, ombudsman, stadsfullm.

***Hjorth, J. E.**, direktör, stadsfullm.

***Kleman, C. F.**, civilingenjör, stadsfullm.

Pålsson, E. A. V., slöjdlärare, stadsfullm.

Suppleanter. 1)

***Forssberg, E. V.**, direktör, stadsfullm.

Lundström, P. J., tryckeriföreståndare.

1) Enligt styrelsens beslut skola ledamöterna hrr E. V. Andersson, J. E. Andersson och Pålsson vid förfall i första hand ersättas av suppleanterna hrr Lundström, Erik Andersson och Dahl i nu nämnd ordning samt ledamöterna hrr Åkerman, Hjorth och Kleman i första hand av suppleanterna hrr Liander, Forssberg och Styrman i nu nämnd ordning.

IV.

- *Dahl, J. A., smed.
*Lander, M. E., grosshandlare, stadsfullm.
Styrman, G. A., direktör, stadsfullm.
Andersson, Erik, redaktör, stadsfullm.

Sekreterare och ombudsman (4,200 kr.).

Nyström, E. G. V.; träffas i regel 14—15.

Delegerade av styrelsen.

Björklund, C. G., ordf.; Åkerman, G. R. J., vice ordf.; Andersson, J. E.; Andersson, E. V. (suppl.); Hjorth, J. E. (suppl.); Kleman, C. F. (suppl.).

Industriverksstyrelsens revisorer

(utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1928 års räkenskaper och förvaltning).

Cruise, C. S., förtroendeman, stadsfullm.
Falk, S. G., direktör, stadsfullm.
Johanson, K. E., landsorganisationens sekreterare.
Suppleanter:
Engman, V. D., förman.
Wall, S. D., professor.

Vattenledningsverket.

Huvudkontor: Torsgatan 30, Va.; t. »vattenledningsverket»; expeditionstid: 9—16,30 (lördagar och helgdagsaftnar 9—14). Distributionen: Torsgatan 30, Va.; t. »vattenledningsverket»; expeditionstid: 9—16,30, lördagar och helgdagsaftnar 9—14 (för telefonmeddelanden hela dygnet t. »vattenledningsverket»).

Debiteringskontor för vattenavgifter: stadshuset, n. b., C.; t. »stadshuset»; expeditionstid: 10—14,30 (lördagar och helgdagsaftnar 10—14).

Norsborgsverket: t. Norsborg 10 och 44.

Den 6 december 1855 beslöt Stockholms sockenstämmonämnd anlägga en allmän ledning för filtrerat vatten. Denna anläggning, som togs i bruk år 1861, hämtade sitt vatten utslutande ur Årstaviken. Åren 1882—84 utvidgades detta verk med ett nytt, beläget intill det gamla å den här för inköpta egendomen Eriksdal. Den 19 december 1899 och 7 maj 1900 beslöt stadsfullmäktige att vid Norsborg i Botkyrka socken, mellan Bornsjön och Mälaren, anlägga ett nytt vattenledningsverk med tillhörande rörledning till staden och reservoar å ett berg söder om sjön Trekanten utanför Hornstull. Denna anläggning invigdes den 4 oktober 1904. Den

1) Hrr Björklund och J. E. Andersson ersättas vid förfall i första hand av hr E. V. Andersson; hr Åkerman i första hand av hrr Hjorth och Kleman i nu nämnd ordning.

gamla anläggningen vid Årstaviken nedlades år 1923. Inom stadens område finnas dessutom vattenreservoarer i Årstalunden, Vanadisunden och Stadshagen samt (för högzoner) ett vattentorn med automatisk pump vid Mosebacketorg, två automatiska hydroforanläggningar i Enskeide och en i Mälarhöjden. En större administrationsbyggnad vid Torsgatan togs i bruk år 1906.

Vattenledningsverket, som till en början sorterade under en av sockenstämmonämnden utsedd direktion för vattenledningens anläggande och förvaltning, överflyttades 1864 till den detta år bildade drätselnämnden, där det sedermera ställdes under däv. byggnadskontoret. I samband med den kommunala omorganisationens genomförande år 1920 blev emellertid vattenledningsverket utbrutet ur byggnadskontoret och förlagt under den nyinrättade industriverksstyrelsen.

Under vattenledningsverkets förvaltning stå även de lantegendomar, som av staden inköpts för anläggningen av Norsborgsverket och för kontrollen av vattentillflödena till Bornsjön. (Jfr närmare uppgifter om dessa i kalenderns statistiska afdelning.) Inseendet över jordbruket å dessa lantegendomar handhaves av en agronom och tillsynen och skötseln av därå befintliga skogar av en jägmästare med biträde av två skogvaktare.

Reglemente m. m. Reglemente för Stockholms vattenledningsverk, antaget av stadsfullmäktige den 29 juni 1925. Taxa å vatten från Stockholms stads vattenledningsverk, antagen av stadsfullmäktige den 17 nov. 1924, med ändring den 15 dec. 1926. Enligt denna taxa utlämnas vatten endast genom vattenmätare; priset utgör 20 öre per kbm. (med rabatt för större förbrukning).

Stat år 1929. Utgifter: 4,290,170 kr. (däruv att täckas med låneanord 165,000 kr.); inkomster: 4,690,170 kr.

Vattenledningschef (26).

Nordenstrahl, T. O. R. (förordn. t. o. m. 27/9 1929); mottagningstid: 13—15, lördagar och helgdagsaftnar 13—14.

Förste ingenjör (23).

Bergström, J. F.; mottagningstid: 13—15, lördagar och helgdagsaftnar 13—14.

Ingenjör för distributionen (21).

Dahlöf, G. A., föreståndare; mottagningstid: 9—10 och 13—14.

Ingenjör, föreståndare vid Norsborg (21).

Åberg, E. M., tjl. (se sid. 250), t.jf. Helleday, W. H. (se nedan).

Byråingenjör (19).

Ericsson, G. J. I.

Ingenjör för driften (19).

Helleday, W. H., tjl. (se ovan), *tjff.* Svensson, E. D.

Ingenjörer för distributionen (19).

Alrutz, E. T., för inspektioner, serviser och mätare;
Gräle, G. J. G:son, för rörnätet; mottagningstid: 9—10 och 13—14.

Ingenjör, verkstadsföreståndare (18).

Forsman, F. A., för mätare- och mekaniska verkstaden vid distributionen.

Konstruktör (16).

Isaksson, J. O.

Två *extra ingenjörer* (5,100—4,800 kr.), en *ritare* (4,800 kr.), två *ritbiträden* (7).

Föreståndare för laboratoriet

(gemensamma med hälsovårdsnämnden; avlöningar se sid. 140 och 141).

Sondén, K. G. A. (kemiska avd.); Huss, H. A. (biologiska avd.).

Två *laboratoriebiträden* (4,500—3,000 kr.).

Bokhållare (18).

Hagberg, J. T. F., kamrerare, föreståndare för bokföringsavdelningen.

Föreståndare vid kontoret för debitering av vatten- och renhållningsavgifter (18).

Ekebohm, N. K. K.

Förrädsförvaltare (18).

Ljungström, G. I. N.

Bokhållare (17).

Enblom, K. J. E.; Erikson, T. K. I. (vid debiteringskontoret).

Bokhållare (15).

Flagstad, C. A. E.; Lundgren, C. A.

Förste vaktmästare (7).

Moberg, K. G. E.

En *förräds-mästare* (11), fyra *kontors-skrivare* (därav en vid debiteringskontoret) (11), två *kontorsskrivare* (9), nio *kontorsskrivare* (därav fyra vid debiteringskontoret) (7), två *extra bokhållare* (vid debiteringskontoret) (3,900 kr.), tre *extra kontorsskrivare* (3,480—2,460 kr.), fyra *extra kontorsskrivare* (2,340—1,740 kr.), en *extra telefonist* (1,740 kr.), två *extra vaktmästare* (2,280—1,860 kr.), ett *vaktmästarbiträde* (900 kr.).

Övermaskinist (16).

Cederqvist, K. A.

En *biträdande övermaskinist* (15), två *verkmästare* (15), två *verkmästare* (14), en *förrädsverkmästare* (14), två *verkmästare* (12), tre *maskinister* (12), femton *distrikts-förmän* (9), tre *automobilförare* (7), två

extra maskinister (5,100—3,540 kr.), två *extra verkmästare* (4,500—3,840 kr.), ett *extra verkmästarbiträde* (3,480 kr.), ett *extra förrädsbiträde* (2,880 kr.), sex *avlösare* samt 289 *arbetare* (vid 1929 års början).

Agronom

(gemensam med fastighetskontoret; se sid. 94).

Nisbeth, C. W. C:son.

Jägmästare

(1,200 kr.).

Öhrström, C. A. (jfr sid. 94).

Två *skogvaktare* (3,300 kr.).

Vattenledningsentreprenörer.¹⁾

Arbete med nyanläggning, utsträckning, förändring eller reparation av till stadens vattenledningsverk ansluten vattenledning, får icke utföras av annan än den, som av industriverkstyrelsen antagits som entreprenör för dylika arbeten.

Reglemente. Bestämmelser rörande entreprenörsrättigheter för vattenledningsarbeten i Stockholm med instruktion för antagna entreprenörer, utfärdade av industriverkstyrelsen den 2 maj 1924.

(Firmainnehavarna äro ej i egenskap av entreprenörer upptagna i kommunalkalenderns personalavdelning.)

AB. Beskow & C:o; Högbergsgatan 30 A, Sö.; t. S. 54 25, S. 89 06.

AB. Clausens gas- och vattenledningsaffär; Tunnelgatan 16, C.; t. »Clausens».

AB. A. Conillon; Hjärnegatan 6, C.; t. K. 339 89, K. 10 75.

AB. Eriksson & Olsson; Stockholmsvägen 59, Enskede; t. Enskede 10 50, Enskede 7 96 (endast inom Brännkyrka och Bromma).

AB. Fahnehjelm & C:o; Luntmakaregatan 14, C.; t. 2 33, 2 38.

AB. M. Færden; Kungstensgatan 10, Va.; t. V. 3 74, V. 4 51, V. 5 45.

AB. Gas, vatten och värme; Oxtorgsgatan 7, C.; t. »Gas, vatten och värme».

AB. Carl Hansson; Torsgatan 21, Va.; t. 8 55 07, V. 5 8 11.

AB. Installatör; Norrlandsgatan 9, C.; t. N. 324 55.

AB. J. M. Lundholm; Hornsgatan 40, Sö.; t. N. 325 10.

AB. Knut Lundquists rörledningsaffär; Luntmakaregatan 27, C.; t. N. 322 15.

AB. P. Naumburg & C:o; Norrlandsgatan 24, C.; t. N. 320 30.

¹⁾ Dessa entreprenörer (med undantag av Rörlednings- och installations-ab. S. J. F.; se nedan) äro även av gatunämnden godkända såsom avloppsledningsentreprenörer (jfr sid. 263).

IV.

AB. A. Rundquist & C:o; Jakobsbergsgatan 23, C.; t. N. 318 35.
AB. Axel Sjögren & C:o; Mästersamuelsgatan 34, C.; t. »Axel Sjögren & C:o».
AB. P. A. Sjögren; Mästersamuelsgatan 16, C.; t. »P. A. Sjögren».
Ahlsén, S. J.; Eriksgatan 31, C.; t. K. 77 93.
Ahnér, Harald; Riddaregatan 17, Ö.; t. N. 324 15.
Berggrens rörledningsaffär; Sibyllegatan 41, Ö.; t. 709 80, N. 42 20.
Billmans fabriks- och handels-ab.; Regeringsgatan 88, C.; t. 48 11.
Björnberg, C. J.; Tegnérsgatan 17, Va.; t. 92 51.
Bromma rörledningsaffär; Alviksvägen 75, Appelviken; t. Appelviken 1 56, Appelviken 16 76 (endast inom Bromma).
Bröderna Liljeblds rörledningsaffär; Folkungagatan 94, Sö.; t. S. 3 88, S. 123 69.
Carlsson, S. J., & C:o; Stora Katrineberg 24, Liljeholmen; t. Liljeholmen 1 05 (endast inom Brännkyrka).
Centrala rörlednings-ab.; Sjalagårdsgatan 10, St.; t. N. 152 10, N. 189 10.
Dahlgren, G. N.; Skogsvägen 43, Enskede; t. Enskede 18 33 (endast inom Bromma och Brännkyrka).
Fackföreningarnas byggnadsproduktion, förening u. p. a.; Barnhusgatan 20, C.; t. N. 320 35.
Hammarsten, W. A., & Son; Karlshov, Örby, Älvsjö; t. Örby 58 (endast inom Brännkyrka).
Hellman & Son; Varvsgatan 8, Sö.; t. S. 311 57.
Johansson, J. L., & C:o; Birgerjarlgatan 108, Va.; t. N. 317 50.
Jonsson, A. K.; Kristinebergsvägen 14 D, C.; t. K. 339 60 (endast inom Brännkyrka).
Jonsson, J. A.; Liseberg 48, Älvsjö; t. Örby 2 04, Liseberg 46 (endast inom Brännkyrka och Bromma).
Jurell, R., & C:o; Holländaregatan 25, Va.; t. N. 36.
Korsners rörlednings-ab.; Rådmansgatan 59, Va.; t. V. 142 90, V. 142 95.
Lindéns rörlednings-ab.; Kungsgatan 73, C.; t. 322 42, K. 35 28.
Ljungberg, J. A., & C:o; Sjalagårdsgatan 9, St.; t. 2 62, N. 27 19.
Lundin, Carl; Backebogatan 8, Mälarhöjden; t. Mälarhöjden 3 13 (endast inom Mälarhöjden och Stureby).
Lundqvist, J., & C:o; Döbelnsgatan 54, Va.; t. V. 177, V. 35 19.
Norhagen, Alfred; Storgatan 41, Ö.; t. 741 67.
Pehrson, K.; Klyftvägen, tomt 26, Kungsholms villastad; t. Ulvsunda 145 (endast inom Bromma).
Rörlednings-ab. Montör; Rensgatan 5, Va.; t. V. 138 72, V. 138 73.
Rörlednings- och installation-ab. S. J. F.; Kungsholmsgatan 65, C.; t. K. 46 98, K. 79 88.
Sandholm, Sven, & C:o; Regeringsgatan 50, C.; t. N. 95 26.

Widebergs, Sven, efterträdare, K. Elmén; Blasieholmsgatan 3, C.; t. 50 46.
Värmelednings-ab. Calor; Arbetaregatan 32, C.; t. N. 318 25.
Värme- & Sanitetskompaniet; Majorsgatan 9 B, Ö.; t. 756 85, Ö. 20 80.

Gas- och elektricitetsverken.

Direktörskontoret.

(Gemensamt för båda verken.)

Torsgatan 22, Va.; t. »gasverket»; expeditionstid: 9—17, lördagar och helgdagsaftnar 9—14.

Alltsedan år 1909 har vid gas- och elektricitetsverken funnits ett för båda verken gemensamt direktörskontor, vilket haft till uppgift att handlägga vissa för verken gemensamma angelägenheter, såsom huvudbokföring, den centrala kassarörelsen, ärenden rörande kolköp och andra större affärsuppgörelser, personal- och lönefrågor m. m. Med den storlek verken numera fått, har emellertid denna gemensamhet i organisationen befunnits mindre fördelaktig. I anledning härav har med stadsfullmäktiges medgivande fr. o. m. år 1928 genomförts en uppdelning av huvuddelen av direktörskontorets arbetsuppgifter och personal på de båda verken. Den nedan angivna nya organisationen är dock till vidare av provisorisk karaktär.

Direktör

(20,000 kr.).

Dahlander, R. (förordn. t. o. m. 30/6 1931); mottagningstid: 14—15, lördagar och helgdagsaftnar 13—13,80.

Aktuarie

(tilläggsarvode 600 kr.).

Tegnér, U. W., bokhållare (18), tjf. (se sid. 237), tjf. **Lindqvist, C. E. O.** (se sid. 241).

F. n. vakanta befattningar, avsedda att indragas vid omorganisationens definitiva genomförande (jfr ovan).

Korrespondent och föreståndare för biproduktsförsäljningen (20), förrådsintendent (20), kassör (17), en bokhållare (15).

Gasverket.

Torsgatan 22, Va. (postgirokonto nr 60); t. »gasverket»; expeditionstid: 9—17, lördagar och helgdagsaftnar 9—14. Beträffande biproduktsförsäljningens och Värta-gasverkets adresser och telefoner m. m. se nedan.

Den första förordningen om allmän gatulyshållning i Stockholm utfärdades år 1749. En-

ligt denna ålåg lyshållningsskyldigheten husägarna. På 1820-talet väcktes det första förslaget om anläggande av gasverk i huvudstaden, men förslaget strandade på husägarnas oenighet.

Först år 1846 enades de olika församlingarnas husägare om lämpligheten av att göra gatubelysningen till en för hela staden gemensam angelägenhet. Något formligt beslut därom fattades likväl icke förrän den 9 oktober 1850, då beslutanderätten hade övergått till sockenstämmonämnden. Denna beslöt samtidigt, att gasbelysning skulle införas i huvudstaden. Belysningen överlät staden på vissa koncessionsvillkor tills vidare på det år 1852 bildade gaslysningsaktiebolaget, som år 1853 anlade det första gasverket i Stockholm, Klaragasverket. Den 18 december 1853 tändes gasen första gången i Stockholm. I januari året därpå var gasbelysningen införd i Klara, Jakobs och Storkyrkans församlingar. Det dröjde därefter till hösten 1860, innan gasbelysningen utsträcktes till stadens övriga församlingar. Tio år därefter hade en utvidgning av gasverket blivit en nödvändighet. Stockholms stad hade bland de nämnda koncessionsvillkoren förbehållit sig rätt att efter trettio års förlopp inlösa gasverket, och stadsfullmäktige beslöt nu att begagna denna rätt. Vid koncessionstidens utgång den 1 juni 1884 övergick till följd härav gasverket i stadens ägo, och gastillverkningen började med sagda dag att drivas för stadens räkning. Genom utvidgningsarbeten, som i det närmaste voro färdiga hösten 1885, ökades det inlösta gasverket (Klaragasverket) till dubbla storleken. När tidpunkten för gasverkets ytterligare utvidgning var inne, beslöt att anlägga ett nytt gasverk. Plats för det nya gasverket erhöles i dåvarande Hjorthagen inom norra Djurgården med strand vid Lilla Värtan, varjämte besittningsrätten till lägenheterna Mariedal och Ropsten förvärvades för vinnande av ökat strandutrymme. Planen till det nya verket, Värtagasverket, uppgjordes med hänsyn till såväl Klaragasverkets framtida nedläggande som behovet av utvidgning under de närmaste 20 à 25 åren. Byggnadsarbetena togo sin början 1890 och fortgingo till hösten 1893, då anläggningen började tagas i användning och för första gången tillförde staden gas. I enlighet med av stadsfullmäktige fattade beslut har Värtagasverket sedermera avsevärt utvidgats och moderniserats. Gasen tillverkas numera i kammarugnar, vilka som biprodukt giva en för värmeledningar särskilt lämplig koks. På hösten 1919 inställdes driften vid Klaragasverket; verket nedlades definitivt hösten 1922. — En större administrationsbyggnad, som uppförts vid Torsgatan, togs i bruk år 1906.

Reglemente m. m. Reglemente för begagnande av gas från Stockholms gasverk, antaget av stadsfullmäktige den 16 dec. 1912, med ändring den 10 nov. 1924. Taxa för gas, levererad från Stockholms gasverk, antagen av stads-

fullmäktige den 19 dec. 1923, med ändringar den 20 dec. 1927 och 18 juni 1928; enligt denna taxa utgör gaspriset f. n. 10 öre per kbm. (med rabatt för större förbrukning). Stadsfullmäktige hava fastställt bestämmelser rörande leverans av gas till Sundbyberg (d. 29 april 1912), till Råsunda (d. 16 juni 1913) och till Nya Hagalund (d. 29 juni 1914). Stadsfullmäktige hava därjämte bemyndigat industriverksstyrelsen att besluta om leverans av gas till enstaka anläggningar utom staden.

Stat år 1929. Utgifter: 11,976,800 kr. (däraf att täckas med länemedel 1,200,000 kr.); inkomster: 11,780,000 kr.

Överingenjör (27).

Hultman, G. H. (förordn. t. o. m. ³¹/s 1930); mottagningstid: 14—15, lördagar och helgdagsaftnar 13—13,30.

Kontorschef

(8,100 kr.).

Tegnér, U. W. (se sid. 236); mottagningstid: 14—15, lördagar och helgdagsaftnar 13—13,30.

Bokföringskontoret.

Förste bokförare (18).

Widfond, S. A., kamrerare.

Bokhållare.

Säriling, A. A. A. (17); Alsén, J. A. H., Hultström, F. G. (15).

En *extra bokhållare* (2,820 kr.).

Kassakontoret.

Förste kassör (19).

Roggen, H. A.

Bokhållare.

Svensson, N. G. A. (17); Larsson, J. E., tj. (se sid. 78) (15); Sabel, G. E. (13).

Ett *kassabiträde* (2,820 kr.), en *pollett-räknare* (2,700 kr.).

Kansliet.

Korrespondensavdelningen.

Bokhållare (17).

Larsson, C. J.

Fyra *stenografer* (7), ett *kontorsbiträde* (5), tre *extra kontorsbiträden* (2,100—1,860 kr.).

Registraturen.

Bokhållare.

Forssell, K. G. (15); Schwartz, T. G., Nord, I. C. W. (13).

En *kontorsskrivare* (11).

Förste vaktmästare (7).

Johansson, F. A. O.

En *vaktmästare* (6), en *extra vaktmästare*, sju *expeditionsrakter*.

IV.

Biproduktsförsäljningen.

Torsgatan 24, Va. (postgirokonton nr 60); t. »gasverkets koks-försäljning»; expeditionstid: 9—17, lördagar och helgdagsaftnar 9—14.

Kamrerare (19).

Bengtsson, J. E. Y.; träffas säkrast 14—15, lördagar och helgdagsaftnar 13—13,30.

Bokhållare (17).

Carell, S. T.

Bokhållare och kassör (15).

Morén, O. W.

Bokhållare.

Håkansson, G. H. (15); Lindvall, J. V. A. (13).

En *extra bokhållare* (4,500 kr.), ett *extra kontorsbiträde* (1,980 kr.).

Värtagasverket.

Värtan; t. 711 82. 729 51, 729 86, N. 74 26, N. 82 48; expeditionstid: 8,30—16,30, lördagar och helgdagsaftnar 8,30—13,30.

Förste ingenjör för driften (24)

(nuv. inneh. kvarstår å 1911 års lönestat: grupp 17, konjunkturtillägg 2,000 kr., bostad, värme, lyse och planteringsland).

Morén, K. E.; mottagningsstid: 14—15, lördagar och helgdagsaftnar 13—13,30.

Ingenjörer för driften (20)

(nuv. inneh. kvarstår å 1911 års lönestat: grupp 14, konjunkturtillägg 2,000 kr., bostad, värme, lyse och planteringsland).

Dahlin, O. B.; Fredriksson, V. J. V.

Ingenjör för driften (20).

Jeanson, K. B. H.

Byråingenjör (22).

Molin, A. G.

Laboratorieföreståndare (19).

Qvarfort, S. G.

Tre *kemister* och *laboranter* (4,800—3,600 kr.), fyra *ritare* (4,500—2,700 kr.), en *laboratorievakt*.

Förste gasmästare (17).

Ekman, O. G.

Tre *gasmästare* (15).

Förste verkmästare (17).

Sjölund, K. J.; Danielsson, S. E.; Ström, G. A.

TVå *verkmästare* (15), en *extra verkmästare* (4,800 kr.).

Bokföringsavdelningen.

Kamrerare (19).

Malmberg, E. K. G.

Bokhållare.

Idholm, K. G. (17); Gihl, C. I. E., Jaensson, K. B., Törngren, B. T. O. (15); Sköld, E. E. E., Andersson, V. G., Rehnberg, A. O., Johnsson, J. A. G. (13).

En *kontorsskrivare* (11), en *extra bokhållare* (4,500 kr.), ett *extra kontorsbiträde* (3,300 kr.), två *expeditionsvakter*.

Förrådskontoret.

Förrådsförvaltare (18).

Bergstrand, K. H.

Bokhållare.

Eklöf, E. A. (17); Strandberg, K. W. (15); Ericson, H. T. S. (13).

En *förrådsställare* (13).

Dessutom vid Värtagasverket: sju *förmän* (12), tio *förmän* (11), fem *förmän* (10), tre *förrådsvakter* (6) och sex *portvakter* (6) samt 287 *arbetare* (vid 1929 års början).

Distributionen.

Förste ingenjör (24).

Lewin, R. C.; mottagningsstid: 14—15, lördagar och helgdagsaftnar 13—13,30.

Byrå för tekniska utredningar.

Byråingenjör (22).

Danielson, A.

Extra byråingenjör

(7,200 kr.).

Wennerbärg, P. A.

Fyra *ritare* (5,100—3,300 kr.).

Provköket.

Torsgatan 26, Va.

Hemkonsulent

(3,300 kr.).

Andersson, f. Jönsson, Elina V.

Bokföringsavdelningen.

Bokhållare.

Ahrfelt, K. H. (17); Harlén, G. G. (13).

En *kontorsskrivare* (7).

Rörnäts- och gatubelysningsavdelningen.

Ingenjör (20)

(nuv. inneh. kvarstår å 1911 års lönestat: grupp 14, konjunkturtillägg 2,000 kr., bostad, värme och lyse).

Hybbinette, N. F.

Förste verkmästare (17).

Johansson, A. G.

TVå *verkmästare* (15).

Föreståndare för kartbyrån (15).

Stenberg, N. G.

En *kartritare* (4,800 kr.).*Installations- och verkstadsavdelningen.**Ingenjör* (20)

(nuv. inneh. kvarstår å 1911 års lönestat: grupp 14, konjunkturtillägg 2,000 kr., bostad, värme och lyse).

Cederström, E. B.

Extra ingenjör för akquisition
(7,200 kr.).

Holmgren, G. M.

Förste verkmästare (17).

Karlsson, K. L.; Södergård, E. E. E.

Bokhållare (17).

Gillstedt, A. H.

En *extra bokhållare* (4,500 kr.), ett *kontorsbiträde* (5), ett *extra kontorsbiträde* (1,860 kr.).*Norra utställningen.**Kungsgatan 54, C.; t. >gasverket<; utställningen hålles öppen 9—17.**Södra utställningen.**Västra Slussgatan, Sö.; t. >gasverket<; utställningen hålles öppen 9—17.**Mätare- och kontrollavdelningen.**Ingenjörer.*

Larson, J. V. (19); Schylow, T. E. (18).

Förste verkmästare (17).

Stenberg, C. F. L.

En *verkmästare* (15).*Bokhållare* (13).

Nilsson, G. D.

Två *extra bokhållare* (4,200—2,520 kr.), ett *extra kontorsbiträde* (1,860 kr.).*Förrådskontoret.**Förrådsförvaltare* (18).

Rossing, C. A. E.

Bokhållare.

Bergschöld, F. E. (17); Nyström, J. D. (15); Fredrikson, E. G., Samuelson, K. A. W., Berg, I. J. (13).

En *förrådsmästare* (13).*Avdelningen för avläsning och uppörd.**Uppbördschef* (19).

Sirfeldt, C. A.

Bokhållare (17).

Jörne, T. (räkningskontoret); Ekstrand, G. M. (avläsning och inkassering); Schönhult, S. I. M. (expedition).

Bokhållare.

Fröding, V. K. H., Jönsson, E. W. (15); Keyser, F. R., Broman, I. R., Johannisson, G. V., Fagerström, J. V., Carlsson, S. V., Widgren, E. M., Halling, G. K., en vakant (13).

Fyra *extra bokhållare* (4,500—2,100 kr.), två *kontorsskrivare* (9), fyra *kontorsskrivare* (7), fem *kontorsbiträden* (5), fem *extra kontorsbiträden* (1,980—1,680 kr.).Tre *uppbördsförmän* (12), tre *centraluppbördsförmän* (11), fyrtoen *uppbördsförmän* (10) (därav fem vakanta), sju *extra uppbördsförmän* (3,900—2,460 kr.), en *förmän* (11), sex *förmän* (10), tre *förmän* (9), en *extra förmän* (3,900 kr.), ett *utställningsbiträde* (3,660 kr.), en *värmeledningsskötare och reparatör* (7), två *automobilförare* (7), två *förrådsvakter* (6), en *laboratorievaktmästare*, en *klockvakt* (5), tre *portvakter* (5), två *extra telefonister* (2,820—2,340 kr.), sju *expeditionsvakter* samt 238 arbetare (vid 1929 års början).*Elektricitetsverket.**Tulegatan 13 (postadress: Stockholm 6; postgirokonton nr 80); t. >elektricitetsverket<; expeditionstid: 9—17, lördagar och helgdagsaftnar 9—14.*

På grund av motion, väckt 1887 inom stadsfullmäktige, framlade gasverksstyrelsen i oktober 1889 förslag till anläggning av ett elektricitetsverk för större delen av Norrmalm, avsett till en början för endast 10,000 lampor, men för en framtida utvidgning till 30,000 lampor. Detta förslag antogs av stadsfullmäktige den 1 december 1889. Sedan tomten nr 6 i kv. Hästen (Regeringsgatan 38) blivit inköpt, anslögs stadsfullmäktige den 19 december 1890 medel för anläggningens utförande. Den 1 september 1892 öppnades Brunkebergverket — såsom stationen kallades — officiellt, och voro då 1,024 glödlampor inkopplade. Verket utvidgades sedermera väsentligt i mån av behov. Under åren 1911—1912 borttogos ångmaskinerna och ombyggdes verket till enbart understation.¹⁾

Den 1 juni 1900 biföll stadsfullmäktige gasverksstyrelsens hemställan att, på det att hela staden måtte kunna förses med elektrisk ström för lyse och kraft, låta utföra ett ångkraftverk i Hjorthagen — den blivande elektriska huvud-

¹⁾ Stadsfullmäktige hava genom den 20 febr. 1928 godkända avtal dels försålt den för Brunkebergstationen f. n. i anspråk tagna fastigheten (kv. Hästen nr 6) (med tillträde för köparen den 1 okt. 1931), dels förvärvat tvenne närbelägna fastigheter (kv. Torsken nr 14 och 20), vilka äro avsedda att disponeras för uppförande av en ny och utvidgad understation i den gamlas ställe.

Iv. stationen vid Värtan — med därtill hörande understationer och ledningsnät.

Det nya elektricitetsverket vid Värtan med dess understationer i staden blev i det närmaste fullbordat till sin första utbyggnad under år 1903 och började sin verksamhet den 30 september samma år, då ström för första gången levererades från Tulestationen. Kronobergsstationen började sin verksamhet den 14 oktober s. å. och Katarinastationen den 3 november s. å. Till Brunkebergverket levererades ström från Värtaverket första gången den 28 november s. å. Djurgårdsstationen färdigbyggdes 1906, Enskedestationen 1911, Nybohovsstationen och Lillsjöstationen 1914, Östermalmsstationen 1925 samt Högalidsstationen 1926. Värtaelektricitetsverket, som år 1903 hade en maskineffekt av 3,000 kW, har sedan dess successivt utvidgats, så att maskineffekten vid 1928 års slut var ca 60,000 kW.

Under år 1905 inköptes från Söderfors aktiebolag ett flertal forsar i Dalälven till ett pris av ca 1,150,000 kr. för en blivande vattenkraftstation, benämnd Untraverket. Genom senare kompletteringsköp har kostnaden för fallens förvärande stigit till 1,535,000 kr. Arbetet med verkets utbyggande påbörjades 1912, och den 23 december 1918 levererades för första gången energi från Untra till Stockholm. År 1921 avslutades hela utbyggnaden. Untraverket kan nu med sina fyra turbiner å 7,500 kW av Dalälvens vattenkraft uttaga 30,000 kW för överförande till Stockholm. Kostnaden för anläggningen i dess helhet har uppgått till ca 27,5 milj. kr.

Av ekonomiska och andra skäl har det visat sig lämpligt att basera elektricitetsverkets produktion av energi på kombination av ångkraft och vattenkraft på sådant sätt, att vattenkraften i huvudsak tillgodoser bottenbelastningen, under det att ångkraften utgör komplement och tjänar som reserv vid vattenbrist eller driftavbrott. Erfarenheten har ådagalagt, att det i regel är ekonomiskt förmånligast att använda vattenkraft till en effekt motsvarande cirka hälften av verkets hela maximibelastning.

På grund av det under senare tid alltmer ökade behovet av elektrisk energi för olika ändamål har det visat sig, att Untraverket inom relativt få år ej längre torde kunna tillgodose Stockholms hela behov av vattenkraft i enlighet med ovan angivna princip angående den lämpligaste proportionen mellan ångkraft och vattenkraft. Det har därför blivit nödvändigt att vidtaga ytterligare åtgärder för att tillförsäkra staden möjlighet att fylla dess framtida behov av vattenkraft. I detta syfte beslöto stadsfullmäktige den 29 mars 1920 att inköpa aktierna i aktiebolaget Svarthålsforsen och förvärfva därmed äganderätten till större delen (72 å 80 %) av den i Indalsälven belägna Svarthålsforsen för en kostnad av omkring 1,350,000 kr. Fullt utbyggd och efter vissa sjöregleringar beräknas Svarthålsforsen kunna lämna 45,000 kW.

På grund av ändrade konjunkturförhållanden har emellertid Svarthålsforsens utbyggande måst uppskjutas till en senare tidpunkt. För att täcka det hastigt växande behovet av elektrisk energi beslöto stadsfullmäktige år 1926 i stället att tillsammans med Sandvikens järnverksaktiebolag utbygga den nedanför Untraverket i Dalälven belägna Lanforsen. För detta ändamål bildades s. å. ett bolag, Lanforsens kraftaktiebolag, i vilket Stockholms stad ingått som delägare med $\frac{2}{3}$ och Sandvikens järnverksaktiebolag med $\frac{1}{3}$ av aktiekapitalet. Stockholms stad har i anslutning här till i det sålunda bildade bolaget tecknat aktier för 3,000,000 kr. och har dessutom förbundit sig att tillsammans med Sandvikens järnverksaktiebolag teckna borgen intill ett belopp av 9,300,000 kr. för de lån, som av Lanforsens kraftaktiebolag behöva upptagas för kraftanläggningens utförande. Fallet är avsett att utbyggas successivt; elektricitetsverket beräknas efter första utbyggnaden där kunna erhålla 8,800 kW samt, när fallet är fullt utbyggt, 22,800 kW. Första utbyggnaden beräknas bli färdig år 1931; dock torde kraftleverans kunna påbörjas redan under senare hälften av år 1930.

Med hänsyn till den fortsatta stegringen av förbrukningen av elektrisk energi beslöto stadsfullmäktige den 18 febr. 1929 att för ett belopp av 1,260,000 kr. inköpa 60 aktier i Krångede aktiebolag, varigenom staden förvärfvade delägarriätt med $\frac{6}{35}$ i Krångedefallet, det mest betydande fallet i Indalsälven. Övriga delägare i nämnda bolag äro vissa industriföretag i mellersta Sverige. Efter en första utbyggnad av fallet beräknas å staden ankommande andel av den producerade energimängden komma att uppgå till ca 10,000 kW och vid fullständig utbyggnad till omkring dubbelt så mycket.

Genom delägarskapet i Krångede aktiebolag har staden vidare tillförsäkrats viss rätt att å den för bolagets intressenter gemensamma kraftledningen överföra kraft söderut även från Svarthålsforsen, när detta fall kan bli utbyggt.

Distributionen av elektrisk energi ombesörjes i regel direkt av elektricitetsverket, men beträffande Brännkyrka församling (utom Liljeholmen och de kommunala stadsplanområdena) och vissa angränsande delar av Nacka församling handhaves distributionen av den av elektricitetsverket levererade elektriska energien av ett särskilt av konsumenterna under stadens medverkan bildat aktiebolag, Brännkyrka elektriska distributionsaktiebolag. Detta bolag, som bildades år 1919, har ett aktiekapital av ca 700,000 kr., varav staden tecknat 440,000 kr.

Beträffande formerna för stadens representation i ovan omnämnda aktiebolag (jfr sid. 286) må nämnas, att staden i ab. Svarthålsforsen och Brännkyrka elektriska distributionsaktiebolag representeras av industriverksstyrelsen, som äger att å resp. bolagstämmor rösta för stadens aktier ävensom utöva övriga på aktieinnehavet

grundade befogetheter. I Lanforsens kraftaktiebolag och Krångede aktiebolag tillkomma däremot nämnda befogetheter drätselnämnden, ehuru med den inskränknigen, att nämnden vid utseende av stadens representanter i styrelsen för Lanforsens kraftaktiebolag är bunden av bolagsordningens föreskrift, att ordföranden i industriverksstyrelsen, direktören för gas- och elektricitetsverken och överingenjören vid elektricitetsverket skola vara självskrivna ledamöter samt förste ingenjören för elektricitetsverkets drift självskrivna suppleanter i bolagets styrelse, ävensom att de övriga ledamöter och suppleanter i bolagets styrelse, som staden äger rätt att utse, skola utses bland industriverksstyrelsens ledamöter och suppleanter.

Beträffande Dalälvens regleringsförening u. p. a. och Indalsälvens regleringsförening u. p. a. se sid. 352 och 353.

Reglemente m. m. Reglemente för begagnande av elektrisk ström från Stockholms elektricitetsverk, antaget av stadsfullmäktige den 16 dec. 1912, med ändring den 10 nov. 1924. Taxa för elektrisk energi, levererad från Stockholms elektricitetsverk, antagen av stadsfullmäktige den 19 dec. 1923, med ändringar den 20 dec. 1927 samt 18 juni och 19 dec. 1928; enligt denna taxa utgör priset per kWh för belysning 25 öre och för motorström 16 öre (med rabatt för större förbrukning). Stadsfullmäktige hava därjämte bemyndigat industriverksstyrelsen att besluta om leverans av elektrisk energi till enastaka anläggningar utom staden.

Stat år 1929. Utgifter: 26,412,100 kr. (däruv att täckas med lånemedel 8,899,000 kr.); inkomster: 19,800,000 kr.

Överingenjör (27).

Forssblad, N. R. (förordn. t. o. m. ^{30/9} 1932); mottagningstid: 14—15, lördagar och helgdagsaftnar 13—13,30.

Biträdande överingenjör

(tilläggsarvode 900 kr.).

Richson, E. H., förste ingenjör (se nedan); mottagningstid: 14—15, lördagar och helgdagsaftnar 13—13,30.

Kontorschef (22).

Kihlström, O.; mottagningstid: 14—15, lördagar och helgdagsaftnar 13—13,30.

Bokföringskontoret.

Förste bokförare (18).

Edholm, J. A., kamrerare.

Bokhållare.

Bergwall, C. T. (17); Lindström, V. R. A., Fagerell, J. V. W., Nyström, K. T. (15); Eriksson, N. G. J., Guldbrand, S. G. (13).

En extra bokhållare (3,300 kr.), en expeditionsvakt.

Kassakontoret.

Kassör (17)

(tilläggsarvode 690 kr.).

Carlsson, A. T.

Bokhållare.

Ullman, P. R. (17); Hellgren, H. M. (13).

En extra bokhållare (4,200 kr.), en expeditionsvakt.

F. n. vakant befattning, avsedd att indragas (jfr ovan sid. 236).

Kamrerare (19).

Kansliet.

Bokhållare (18).

Lindqvist, C. E. O., aktuarie, tjl. (se sid. 236), tjl. Gustafsson, K. F. (se nedan), kansliförståndare.

Bokhållare.

Gustafsson, K. F., tjl. (se ovan) (15), tjl. Alsén, E. D. J., bokhållare (13); Pettersson, E. H., Gilljam, E. W. (13).

Tre stenografer (7), ett extra biträde (3,420 kr.), tolv extra stenografer, kontorsbiträden och telefonister (2,640—1,500 kr.), sex expeditionsvakter.

Driften.

Förste ingenjör (24).

Richson, E. H., biträdande överingenjör (se ovan).

Driftchef vid understationerna (22).

Andreasson, E. M.

Ingenjör (20).

Dahl, A. M.

Extra ingenjörer

(6,000—5,400 kr.).

Ryman, E. S.; Berg, O. T.

En konstruktör (5,700 kr.), nio ritare (4,800—2,700 kr.).

Förste verkmästare (17).

Nilsson, K. E.

Fyra verkmästare (15), två extra verkmästare (5,100 kr.).

Untraverket.

Postadress: Orrskog; t. Tierp 57.

Driftchef (22).

Hollstein, J. A. G.

Förste verkmästare (17).

Hammarlund, K. A.

Övermaskinist (17).

Hedling, K. K.

Bokhållare (17).

Blom, E. H.

IV.

En *extra bokhållare* (4,530 kr.), en *förrådsförmän* (10) (vakant), ett *extra verk-mästearbiträd*e (3,480 kr.), en *expeditions-vakt*.

Värtaverket.

Värtan; kontoret: t. 744 23, 744 24;
maskinrummet: t. 744 47.

Driftchef (22).

Lindblad, B. E.

Ingenjör (20)

(nuv. inneh. kvarstår å 1911 års lönestat: grupp 14, konjunkturtillägg 1,000 kr., bostad, värme, lyse och planteringsland).

Holmberg, K. R.

Extra ingenjörer

(7,200—4,800 kr.).

Larsson, K. E.; Gustavsson, F. H.; Fixén, O. V.;
Svedblad, P. T.

Övermaskinist (17).

Schjörling, Y. G.

Förste verkmästare (17).

Råman, C. A.

Tre *biträdande övermaskinister* (15), en *extra verkmästare* (5,100 kr.).

Bokhållare.

Ström, N. D. (17); Holmgren, K. A., tjf. (se sid. 75) (15); Trotter, J. K., Broström, T. (13).

En *extra kontorsskrivare* (2,460 kr.), ett *extra kontorsbiträde* (1,860 kr.), en *förman* (12), en *förmän* (10), en *förrådsförmän* (10), ett *verkmästearbiträd*e (8), en *extra förråds-vakt* (3,060 kr.), ett *extra verkmästearbiträd*e (2,640 kr.), en *portvakt* (4) (vakant), en *expeditionsvakt*.

Tulestationen.

Tulegatan 9 & 11 (postadress: Stockholm 6);
t. N. 19757.

Fyra *stationsförmän* (12).

Brunkebergssstationen.

Regeringsgatan 38, C.; t. N. 207 18.

Fyra *stationsförmän* (11).

Östermalmsstationen.

Styrmansgatan 48, Ö.; t. 760 53.

Fyra *stationsförmän* (12).

Kronobergsstationen.

Kungsholmsgatan 55—57, C.; t. K. 75 06.

Fyra *stationsförmän* (11).

Katarinastationen.

Kapellgränd, Sö.; t. S. 137 76.

Fyra *stationsförmän* (12).

Högalidsstationen.

Krumakaregatan 33, Sö.; t. S. 314 57.

Fyra *stationsförmän* (11).

Djurgårdsstationen.

Djurgården, Ö.; t. N. 48 23.

Två *stationsförmän* (10).

Enskedestationen.

Enskede; t. S. 334 43.

Fyra *stationsförmän* (10).

Nybohovsstationen (Brännkyrka).

Liljeholmen; t. S. 348 90.

Fyra *stationsförmän* (10).

Lillsjöstationen (Bromma).

Lillsjönäs, Ulvsunda; t. N. 8 20.

Fyra *stationsförmän* (10).

Dessutom för driften: *tjugusex maskinister* (12) (därav sex åtnjuta tilläggsarvode å 240 kr. för tjänstgöring som maskinistförmän samt en är tjf. och förordn. som extra verkmästare), tre *extra maskinister* (3,840—3,540 kr.), nio *elektromaskinistförmän* (12), två *stations-förmän* (12) (därav en tjf. och förordn. som konstruktör), fyra *förmän* (12) (därav två tjf. och förordn. som extra verkmästare), en *stationsförmän* (11), en *förmän* (11), två *batteriförmän* (10), två *förmän* (10), fyrtioåtta *elektromaskinister* (9) samt 305 arbetare (vid 1929 års början).

Distributionen.

Förste ingenjör (24).

Klingberg, K. Hj.; mottagningstid: 14—15, lör-dagar och helgdagsaftnar 13—13,30.

Ingenjör (20).

Lundberg, T.

Ingenjörer (19).

Dalén, G. E. A.; Egnell, E. A.

Extra ingenjör

(4,200 kr.).

Wrangel, H. W.

Förste verkmästare (17).

Bergqvist, S. E.

En *verkmästare* (15), två *extra verk-mästare* (4,200 kr.), ett *verkmästearbiträd*e (8), ett *extra verkmästearbiträd*e (2,880 kr.).

Bokhållare (18).

Sundstrand, G. D., kontrollör.

Bokhållare.

Mathson, L. A. W. (17); Grandell, J. G., Wirén, C. G. L., Kristoffersson, J. (15); Holmberg, O. G:son, Wisell, E. B., Lanbert, C. G. L., Karlén, K. H. H. (13).

Fyra *extra bokhållare* (4,500—2,520 kr.), ett *kontorsbiträde* (5), åtta *extra kontors-biträden* (1,980—1,500 kr.), sex *expeditions-vakter*.

Ledningsnäten.*Förste ingenjör (24).*

Laurell, K. J.; mottagningstid: 14—15, lördagar och helgdagsaftnar 13—13,30.

Ingenjör (20).

Block, J. L.

Ingenjör (19)

(nuv. inneh. kvarstår å 1911 års lönestat: grupp 13, konjunkturtillägg 1,500 kr., bostad, värme och lyse).

Ringström, R. G.

Extra ingenjör

(arbetsledare vid byggandet av Lanforsledningen).
(12,000 kr. utan rörligt tillägg).

Hansson, P.

Extra ingenjörer

(5,760—3,300 kr.).

Holmqvist, E. T.; Svidén, S. A. J.

Förste verkmästare (17)

(personligt lönetillägg 600 kr.).

Ohrling, A. W.

Två verkmästare (15) (dessutom personligt lönetillägg 450 kr.).

Bokhållare.

Ramberg, J. S. (15); Palmberg, C. G. L. (13).

Fyra ritare (4,200—3,900 kr.), två extra ritbiträden (1,980—1,680 kr.).

Dessutom vid ledningsnäten: tre förmän (12), en förmän (11), två förmän (10), tre extra förmän (4,500—3,420 kr.), två verkmästarbiträden (8), ett extra verkmästarbiträde (2,400 kr.) samt 164 arbetare (vid 1929 års början).

Byrå för tekniska utredningar.*Byråingenjörer (22).*

Widström, A. D.; Erikson, E.

Extra byråingenjör

(7,200 kr.).

Dahlgren, F. A.

En konstruktör (6,000 kr.), två ritare (3,600—3,300 kr.).

Verkstäderna.*Verkstadsingenjör*

(6,000 kr.).

Hogen, K.

Förste verkmästare (17).

Hjärtqvist, J. F. E.

Två verkmästare (15), en förmän (12), två förmän (11), en förmän (10), en extra förmän (4,140 kr.), ett extra verkmästarbiträde (3,180 kr.), en automobilförare (7), två extra automobilförare (3,300—2,940 kr.),

en värmeledningsskötare och reparatör (7), en portvakt (4) (vakant), samt 154 arbetare (vid 1929 års början).

Iv.**Ackvisitionsavdelningen.***Förste ingenjör*

(för ackvisition och i samband därmed stående utredningar)
(10,800 kr.).

Rahm, C. O.

Extra ingenjör

(8,280 kr.).

Carlsson, G.

Utställningen.

Regeringsgatan 38, C.; t. 66 27, N. 10 02; utställningen hålles öppen 10—17 (lördagar och helgdagsaftnar 10—16).

Föreståndare

(6,300 kr.).

Nissar, J. W., förmän (se nedan).

Tre biträden (4,200—1,860 kr.).

Uppbördsavdelningen.*Uppbördschef (19).*

Eckerström, L. A.; mottagningstid: 14—15, lördagar och helgdagsaftnar 13—13,30.

Kontraktsteckning.*Bokhållare.*

Österman, G. H. (17); Millstein, O. F. M. (13).

En extra bokhållare (4,500 kr.), en uppbördsman (10) (för inkassering av depositioner), en expeditivsvakt.

Avläsning och inkassering.*Bokhållare.*

Ericsson, G. E. (17); Kjellqvist, F. J. H. (15).

En extra bokhållare (4,500 kr.), sex förmän (12) (därav tre tjl., en förordn. som föreståndare vid elektricitetsverkets utställning och två som extra skrivbiträden), trettio uppbördsmän (10) (därav tre tjl., en förordn. som uppbördsförmän samt två som centraluppbördsmän), tjugen extra uppbördsmän (3,960—3,660 kr.) (därav tre förordn. som uppbördsmän), två expeditivsvakter.

Debitering av strömvavgifter.*Bokhållare.*

Östervall, C. J. (17); Wetzdorff, K. E. B. (15); Rydberg, W. O., Biriell, E. P. V., Möller, E. O. V., Molin, G. P., Westerlund, G. A. V. (13).

Åtta extra bokhållare (4,200—2,100 kr.), en kontorsskrivare (9), två kontorsskrivare

IV. (7, åtta *kontorsbiträden* (5), sex *extra kontorsbiträden* (2,100—1,500 kr.), fyra *central-uppbördsmän* (11) (därav två tjl. och förordn. som uppbördsförmän), sex *uppbördsmän* (10), fyra *expeditionsvakter*.

Inbetalning av strömvavgifter och inkassögöromål utanför den vanliga inkasseringen.

Bokhållare.

Gustafsson, K. G. A. (17); Löfgren, K. R. (13).
Fyra *extra bokhållare* (3,900—2,100 kr.), tre *uppbördsmän* (10), en *expeditionsvakt*.

Förrådskontoret.

Förrådsförvaltare (19).

Stenrot, J. A. T.; mottagningstid: 14—15, lördagar och helgdagsaftnar 13—13,30.

Inköp.

Bokhållare.

Svartengren, C. A., förrådsförvaltarens assistent (17); Söderlind, R. D., Thunholm, D. N. V. (15); Lagerquist, K. H. (13), tf. bokhållare (15).

Två *extra bokhållare* (3,600—2,100 kr.).

Räkningsgranskning.

Bokhållare (13).

Söderberg, K. S.; Eriksson, E. H.
Ett *extra kontorsbiträde* (1,980 kr.).

Förrådsbokföring.

Bokhållare.

Ericsson, K. E. M. (17); Trotz, G. (15).

En *transportmästare* (4,500 kr.), ett *transportmästarbiträde* (2,640 kr.), två *expeditionsvakter*.

Förråden.

Huvudförrådet.

En *förrådsrustare* (13), två *förråds- vakter* (6).

Värtaförrådet.

Se Värtaverket.

Untraförrådet.

Se Untraverket.

Husbyggnadsavdelningen.

Arbetschef

(12,000 kr.).

Hansson, A. G.; mottagningstid: 14—15, lördagar och helgdagsaftnar 13—13,30.

Arkitekt

(7,920 kr.).

de Frumerie, G.

Byråingenjör
(7,560 kr.).

Olsson, G. I.

Byggnadsingenjörer
(6,600—6,000 kr.).

Andersson, G. N.; Barke, K. F.; Eigert, R. E.

Byggmästare
(6,500 kr.).

Hultman, C. W.

Två *verkmästare* (6,000—4,500 kr.), sju *ritare* (4,440—2,700 kr.), samt 160 *arbetare* (vid 1929 års början).

Belysning av gator och allmänna platser.

Gas- och elektricitetsverken ombesörja belysningen av gator och allmänna platser. Belysningen sker dels med gas, dels med elektricitet och dels med fotogen. Antalet för gatubelysningen avsedda lyktor utgjorde vid 1929 års ingång: gaslyktor 4,688 st., fotogenlyktor 30 st. och elektriska lyktor 9,744 st.

Lykttändarpersonalen ombesörjer gas- och oljebelysningen; den elektriska belysningen, som tändes och släcks medelst automatiska anordningar, skötes av elektricitetsverkets montörer. Staden är indelad i tre lykttändardistrikt, var och ett med sin förman och 16 à 23 lykttändare (se nedan).

Längsta lystiden är den 25 december, då lyktorna tändas kl. 15,45 och släcks kl. 8,30.

Stat år 1929. Gasbelysningen: Utgifter (förutom gasförbrukning, ränta och amortering): 238,000 kr. Oljebelysningen: Utgifter (jfr ovan): 16,000 kr. Elektricitetsbelysningen: Utgifter (jfr ovan): 300,000 kr.

Avlöningar. Förmän: lönegrupp 9. Lykttändare: 3,504—3,204 kr.

Lykttändardistriktet.

1:a distriktet.

Vaktrum: S:t Paulsgatan 17, Sö.

Personal: 1 förman och 23 lykttändare.

2:a distriktet.

Vaktrum: Skepparegatan 38, Ö.

Personal: 1 förman och 21 lykttändare.

3:e distriktet.

Vaktrum: Förutv. Klaragasverket, Vintervägen, C.

Personal: 1 förman och 16 lykttändare.

Inalles sålunda 3 *förmän* och 60 *lykttändare*; dessutom äro anställda 4 *sifonpumpare*.

Gas- och elektricitetslednings-
entreprenörer.

Gasledningsentreprenörer.

Arbete med nyanläggning, utsträckning, förändring eller reparation av till stadens gasverk ansluten gasledning får icke utföras av annan än den, som blivit av industriverksstyrelsen antagen som entreprenör för dylika arbeten.

Reglemente. Bestämmelser rörande entreprenörsrättigheter för gasledningsarbeten i Stockholm med instruktion för antagna entreprenörer, utfärdade av industriverksstyrelsen den 2 maj 1924. (Firmainnehavarna äro ej i egenskap av entreprenörer upptagna i kommunalkalenderns personalavdelning.)

AB. Beskow & C:o; Högbergsgatan 30 A, Sö.; t. S. 89 05, S. 89 06.

AB. Clausens Gas- och Vattenledningsaffär; Tunnelgatan 16, C.; t. »Clausens».

AB. A. Conilit; Hjärnegatan 6, C.; t. K. 339 89, K. 10 75.

AB. Eriksson & Olsson; Stockholmsvägen 59, Enskede; t. Enskede 10 50, Enskede 7 96 (endast inom Brännkyrka och Bromma).

AB. Fahnehjelm & C:o; Luntmakaregatan 14, C.; t. 2 25, 2 38.

AB. M. Færden; Kungstensgatan 10, Va.; t. V. 3 74, V. 4 51.

AB. Gas, vatten och värme; Oxtorgsgatan 7, C.; t. »Gas, vatten och värme».

AB. Carl Hansson; Torsgatan 21, Va.; t. 855 07, V. 58 11.

AB. Installatör; Norrlandsgatan 9 C.; t. N. 324 55.

AB. J. M. Lundholm; Hornsgatan 40, Sö.; t. N. 325 10.

AB. Knut Lundquists rörledningsaffär; Luntmakaregatan 27, C.; t. N. 322 15.

AB. P. Naumburg & C:o; Norrlandsgatan 24, C.; t. N. 320 30.

AB. A. Rundquist & C:o; Jakobsbergsgatan 23, C.; t. N. 318 35.

AB. Axel Sjögren & C:o; Mästersamuelsgatan 34, C.; t. »Axel Sjögren & C:o».

AB. P. A. Sjögren; Mästersamuelsgatan 16, C.; t. »P. A. Sjögren».

Ahlsien & C:o; S:t Eriksgatan 31, C.; t. K. 77 93.

Ahnér, Harald; Riddaregatan 17, Ö.; t. N. 324 15.

Berggrens rörledningsaffär; Sibyllegatan 41, Ö.; t. 709 80, N. 42 20.

Billmans fabriks- och handels-ab.; Regeringsgatan 88, C.; t. 48 11.

Björnberg, C. J.; Tegnérsgatan 17, Va.; t. 92 51.

Blomgren, E. A.; Liljegatan 8, Hagalund; t. Hagalund 2 17 (endast inom Hagalund och Råsunda).

Bromma rörledningsaffär; Alvisvägen 75, Äppelviken; t. Äppelviken 156, Äppelviken 16 76 (endast inom Bromma).

Bröderna Liljeblads rörledningsaffär; Folkungagatan 94, Sö.; t. S. 3 88.

Carlsson, S. J., & C:o; Stora Katrineberg 24, Liljeholmen; t. Liljeholmen 1 05 (endast inom Brännkyrka).

Centrala rörlednings-ab.; Sjalagårdsgatan 10, St.; t. N. 152 10, N. 189 10.

Dahlgren, G. N.; Skogsvägen 43, Enskede; t. Enskede 18 33 (endast inom Bromma och Brännkyrka).

Fackföreningarnas byggnadsproduktion, förening u. p. a.; Barnhusgatan 20, C.; t. N. 320 35.

Hellman & Son; Varvsgatan 8, Sö.; t. S. 311 57.

Johansson, J. L., & Co.; Birgerjarlsgatan 108, Va.; t. N. 317 50.

Jonsson, J. A.; Liseberg 48, Älvsjö; t. Liseberg 46, Orby 2 04 (endast inom Brännkyrka och Bromma).

Jurell, R., & C:o; Holländaregatan 25, Va.; t. N. 36.

Kjellberg, G. W.; Vegagatan 8, Sundbyberg; t. Sundbyberg 12 51 (endast inom Sundbyberg, Råsunda, Lilla Alby och Hagalund).

Korsners rörlednings-ab.; Rådmansgatan 59, Va.; t. V. 142 90, V. 142 95.

Lindéns rörlednings-ab.; Kungsgatan 73, C.; t. 322 42, K. 35 28.

Ljungberg, J. A., & C:o; Sjalagårdsgatan 9, St.; t. 2 62, N. 27 19.

Lundqvist, J., & C:o; Döbelnsgatan 54, Va.; t. V. 1 77, V. 35 19.

Norhagen, Alfred; Storgatan 41, Ö.; t. 741 67.

Pehrson, K.; Klyftvägen, tomt 26, Kungsholms villastad; t. Ulvsunda 1 45 (endast inom Bromma).

Rörlednings-ab. Montör; Rensgatan 5, Va.; t. V. 138 72, V. 138 73.

Rörlednings- och installations-ab. S. J. F.; Kungsholmsgatan 65, C.; t. K. 46 98, K. 79 88.

Sandholm, Sven, & C:o; Regeringsgatan 50, C.; t. N. 95 26.

Wahlgren, G. H.; Spånga; t. Spånga 3 61 (endast inom Sundbyberg, Råsunda och Lilla Alby).

Widebergs, Sven, Eftr., K. Elmén; Blasieholmsgatan 3, C.; t. 50 46.

Värmelednings-ab. Calor; Arbetaregatan 32, C.; t. N. 318 25.

Värme- & Sanitetskompaniet; Majorsgatan 9 B, Ö.; t. Ö. 20 80, 756 85.

Elektricitetsverkets installatörer.

Arbete med nyanläggning, utsträckning, förändring eller reparation av till stadens elektricitetsverk anslutna elektriska ledningar och apparater får icke utföras av annan än den, som av industriverksstyrelsen antagits som installatör för dylika arbeten. Installatörer äro av två slag, *entreprenörer* och *installationsmästare*. Entreprenör äger rätt att utföra alla slag av installa-

IV. tionsarbeten; installationsmästare däremot endast sådana arbeten av mindre omfattning (jfr nedan).
Reglemente. Bestämmelser rörande installatörsrättigheter för Stockholms elektricitetsverk, antagna av industriverksstyrelsen den 27 febr. 1923, med ändringar den 26 aug. 1927.

(Firmainnehavarna äro ej i egenskap av installatörer upptagna i kommunalkalenderns personalavdelning.)

Entreprenörer.

Efter arbetstidens slut kunna fel anmälas till *elektriska entreprenörernas centralställen för felanmälningar*: t. N. 131 26, V. 107 66, K. 63 68, S. 306 43, Ö. 60 22, Ö. 61 31, Alsten 3 40.

A. E. G., Elektriska ab., filial i Stockholm; Sveavägen 21, C.; t. »A. E. G.».

Ahlsons elektriska ab.; Birgerjarlgatan 31, C.; t. N. 328 85.

Allmänna svenska elektriska ab.; Klarabergsgatan 21, C.; t. »Asea».

von Brömssen, Adolph, Ingenjörfirman; Kungsgatan 56, C.; t. 114 62, 114 64 (endast för hissar).

Fackföreningarnas byggnadsproduktion, förening u. p. a.; Barnhusgatan 20, C.; t. N. 320 35.

Graham Brothers ab.; Norr Mälarstrand 34, C.; t. »Graham Brothers».

Heilborns, A., elektriska ab.; Drottninggatan 55, C.; t. 16, 17.

Installationsfirman Sel, ab.; Sibyllegatan 49, Ö.; t. 734 20, Ö. 73 18.

Järnhs elektriska ab.; Malmorgsgatan 8, C.; t. N. 326 60.

Karlssons, Knut E., elektriska Installationsbyrå, ab.; Grevgatan 29, Ö.; t. 739 87.

Luth & Roséns elektriska ab:s filial; Drottninggatan 10, C.; t. N. 108, N. 380, N. 381.

Löfqvists, Hjalmar, elektriska ab.; Birgerjarlgatan 23, C.; t. N. 320 00.

Pojjes & Wettermark, Elektriska bolaget; Regeringsgatan 31, C.; t. 25 07, 25 08, 85 69.

Rhodin, Bernt, ab., Ingenjörfirma; Tunnelgatan 20, C.; t. N. 316 60.

Ringdahls elektriska ab.; Klevgränd 4 B, Sö.; t. S. 15 16, S. 71 62.

Rudhammar & Co, Elektriska ab.; Kungsgatan 56, C.; t. 105 86, N. 46 24.

Siemens, Elektriska ab.; Kaptensgatan 6, Ö.; t. »Siemensbolaget».

Skandia, Elektriska ab.; Tunnelgatan 14, C.; t. N. 326 30.

Werdenhoffs elektriska ab.; Biblioteksgatan 9, C.; t. 44 27, 44 28.

Installationsmästare.

Installationsmästare äger endast rätt att utföra installationsarbete å anläggningar, som huvudsakligen äro avsedda för belysning och endast omfatta tvåledareanläggningar för 220 volt likström eller enfasanläggningar för lågspänd växelström.

Björk, I. G. L.; Smedslättstorget 55, Smedslätten; t. Äppelviken 13 25.

Blomquist, Anders; Västmannagatan 22, Va.; t. V. 84 49.

Brodowitz, D. J.; Köpmangatan 15, St.; t. 177 88.

Eriksson, E. A.; Folkungagatan 95, Sö.; t. S. 301 54.

Fredriksson, J.; Karlbergsvägen 36, Va.; t. 855 57, N. 62 57.

Gustafsson, G. W.; Vegagatan 3, Va.; t. V. 3771.

Hjelmström, E. A.; Hornsgatan 19 B, Sö.; t. S. 39 78, S. 339 78.

Jansson, K. A.; Roslagsgatan 54, Va.; t. V. 151 44.

Lennström, E. V.; Stora Nygatan 23, St.; t. N. 165 83, N. 91 60.

Lundberg, C. J. I.; Årstadal 14, Liljeholmen; t. Liljeholmen 2 03.

Lundh, B. H.; Ringvägen 14, Sö.; t. S. 305 39.

Nilsson, P.; Stockholmsvägen 47, Enskede, t. Enskede 1, Enskede 10 93.

Nordgren, E. A.; Östermalmstorg 2, Ö.; t. 736 87, 741 87.

Nordling, K. G.; Skånegatan 47 (Götgatan 71), Sö.; t. S. 35 84.

Rotenius, C. E.; Fleminggatan 67, C.; t. K. 8 21.

Råhlén, Seth; Hornsgatan 37, Sö.; t. S. 30 32, S. 134 90.

Törner, Axel; Hornsgatan 14, Sö.; t. S. 64 32.

Wennerqvist, A. L. A.; Kåkbrinken 6, St.; t. N. 269 53.

Örell, E. J.; S:t Eriksgatan 82, Va.; t. V. 88 73.

Stockholms stads hamnstyrelse och i samband därmed stående institutioner.

Hamnstyrelsen.

Katarinavägen 13 A och Stadsgården 14—16, Sö.; t. »hamnstyrelsen». Styrelsen sammanträder i regel varannan helgfri onsdag kl. 19,30.

I gamla tider fanns i Stockholm en institution, »kommitterade över börs-, bro- och hamnbyggnader», som bl. a. handlade vissa ärenden rörande hamnen (se sid. 54). Dessa kommitterades uppgifter övertogs år 1846 av den då inrättade drätselkommissionen. Under dennas inseeende inrättades bl. a. en kajbyggnadsdirektion och en slussplansstyrelse. Efter drätselnämndens inrättande år 1864 handlades frågor rörande stadens hamnväsende av denna nämnd. År 1875 väcktes ett förslag om upprättande av en särskild hamnstyrelse, vilket emellertid avslogs av stadsfullmäktige 1881. I början av år 1898 uppdrog beredningsutskottet åt delegerade att utreda frågan om lämpligaste ordnandet av stadens hamnväsen, antingen genom särskild styrelse eller annorledes. Detta uppdrag ledde till att stadsfullmäktige antog en ändring i instruktionen för handels- och sjöfartsnämnden, varigenom denna nämnd icke blott ålades att avgiva utlåtanden i hamnfrågor, då sådana begärdes, utan även berättigades att på eget initiativ göra framställning i hithörande ämnen, i samband varmed nämnden fick rätt att tillsätta särskilda delegerade för handläggning av hamnärenden (»hamndelegerade»). År 1903 väcktes hos stadsfullmäktige åter förslag om upprättande av en särskild hamnstyrelse, vilken motion remitterades till den s. k. omorganisationskommittén, som inkom med förslag i ämnet, varefter fullmäktige den 16 mars 1908 beslöt att inrätta en särskild hamnstyrelse för Stockholm, som med år 1909 trädde i verksamhet.

I samband med ombildningen av den centrala stadsförvaltningen och på grundval av ett av särskilda kommitterade för hamnväsendets omorganisation utarbetat förslag har ny instruktion för hamnstyrelsen utfärdats den 19 mars 1920. Bland de härvid genomförda organisatoriska förändringarna märkes särskilt överförandet av byggnadskontorets hamnavdelning till hamnstyrelsen under benämningen hamnbyggnadsavdelningen samt inrättande av en ledande befattning i styrelsen för hamnförvaltningen (hamndirektör). År

1921 ändrades hamnstyrelsens sammansättning därhän att, utöver de av stadsfullmäktige valda, kungl. maj:t och Stockholms handelskammare skulle utse vardera en ledamot (jfr nedan).

Hamnstyrelsens handhaver skötseln av stadens hamnväsen; det åligger den i sådant avseende att omhänderhava hamnrörelsens drift och sända tillse, att för trafiken upplåtna delar av hamnen med därtill hörande anläggningar och inrättningar på ändamålsenligt sätt användas till handels och sjöfartens bästa; att sörja för, att såväl tullhamnen som frihamnen med därtill hörande anläggningar och inrättningar underhållas i det skick, trafiken kräver, att handels och sjöfartens behov av nya anläggningar bliva tillgodosedda samt att de utredningar, som härför erfordras, bliva verkställda; samt att tillse, att till styrelsens förfogande ställda medel användas i enlighet med givna föreskrifter, att handhava till hamnväsendet hörande uppbörd och ombesörja förandet av nödiga räknenskaper över den styrelsen anförtrodda förvaltningen.

Hamnstyrelsen består av, förutom ordförande, som tillsättes av stadskollegiet bland borgarråden, sex andra för två år valda ledamöter, av vilka en utses av kungl. maj:t, en av Stockholms handelskammare samt fyra av stadsfullmäktige. För vardera av de av kungl. maj:t och Stockholms handelskammare utsedda ledamöterna tillsättes i enahanda ordning en suppleant. För övriga ledamöter väljas stadsfullmäktige fyra suppleanter. Styrelsen utser årligen inom sig en vice ordförande.

Hamnstyrelsen biträdes vid skötseln av stadens hamnväsende av hamndirektören, vilken äger närvara vid styrelsens sammanträden med rätt att deltaga i överläggningarna men ej i besluten. Enahanda befogenhet tillkommer avdelningsföreståndare (se nedan) med avseende å ärenden, som av honom inför styrelsen föredrages.

Hamndirektören, som har ledningen av och överinseendet över hamnrörelsen och hamnen, ävensom hamnväsendets förvaltning med därtill hörande uppbörd och räknenskaper, äger avgöra ärenden av löpande natur samt i övrigt ärenden av mindre vikt.

De hamnstyrelsens åliggande uppgifterna handläggs under hamndirektörens å tre avdelningar, nämligen hamnkontoret för driften, hamnbyggnadsavdelningen för nybyggnad och underhåll samt kameralavdelningen, innefattande

HS. tande styrelsens expedition och räkenskapsavdelning samt hamnkassakontoret.

Styrelsens räkenskaper och förvaltning granskas årligen av tre utav stadsfullmäktige utsedda revisorer.

Stockholms hamn utgöres av de hamnanläggningar och vattenområden, som äro belägna inom Stockholms hamnområde, vars gränser äro av kungl. maj:t fastställda den 27 sept. 1878, 15 juli 1881, 1 mars 1912, 14 febr. 1919, 1 febr. 1924 och 3 febr. 1928. Hamnen består av två huvuddelar, tullhamnen och frihamnen. Den förra förvaltas av hamnstyrelsen, den senare beträffande anläggningar och byggnader av hamnstyrelsen men i avseende å själva rörelsen av Stockholms frihamnsaktiebolag (se sid. 287). Stockholms hamn har en kajsträcka av 16,938 m., vartill komma bryggor för lustbåtar med en sammanlagd längd av 3,755 m. Hamnens vattenområde omfattar c:a 1,500 har (jfr sid. 447), dess markområde 143,7 har. Sammanlagda golvarealen av i hamnen uppförda varuskjul, magasin och tullbyggnader utgör 83,930 kvm. Hamnens järnvägsspår och kranspår hava en sammanlagd längd av resp 49,984 m. och 6,386 m. Hamnen har 98 kranar, vartill komma 20 kranar tillhörande järnvägsstyrelsen, elektricitetsverket och enskilda.

De senast utförda större anläggningarna inom hamnen äro Hammarbyleden med norra och södra Hammarbyhamnen, frihamnen samt oljehamnen vid Lounden. Hammarbyleden är en för fartyg av högst c:a 5,75 meters djupgående avsedd farled mellan Saltsjön och Mälaren genom Hammarby sjö och Årstaviken till Liljeholmsviken med sluss vid Skanstull (Hammarbyslussen). Denna farled beslöts av stadsfullmäktige den 25 maj 1914 och påbörjades år 1917. Beträffande utförandet av de vid leden belägna hamnanläggningarna fattade stadsfullmäktige första gången beslut den 18 mars 1918. Hammarbyleden öppnades den 1 maj 1926 provisoriskt för fartyg av intill 3 meters djupgående.

Frihamnen har anlagts enligt beslut av stadsfullmäktige den 28 juni 1917. En första del av densamma öppnades för trafik den 10 okt. 1919. Den fullt utbyggda frihamnen överlämnades i fullbordat skick till Stockholms stad den 27 sept. 1926. (Beträffande frihamnens drift se under Stockholms frihamnsaktiebolag, sid. 287.)

Oljehamnen vid Lounden, som är avsedd för eldfarliga oljor och brännoljor, är tillkommen enligt stadsfullmäktiges beslut den 29 mars 1926. De första anläggningarna togos i bruk året därpå. Inom hamnen finnas av enskilda företag anordnade oljeupplag.

Instruktioner. Instruktion för Stockholms stads hamnstyrelse, fastställd av kungl. maj:t den 19 mars 1920, med ändringar den 29 april 1921. Instruktion för hamndirektören, fastställd av hamnstyrelsen den 11 maj 1923. Instruk-

tion för styrelsens sekreterare och ombudsman, fastställd av hamnstyrelsen den 4 jan. 1922.

Stat år 1929. Utgifter: 12,200,860 kr. (därav att täckas med lånemedel 2,700,000 kr.; dessutom inom linjen förda, år 1928 beviljade lånemedelsanslag, 1,081,058 kr.); inkomster: 6,076,280 kr. (därav ersättning från statsverket 26,500 kr.).

Hamnstyrelsens ledamöter.

Ordförande

(utsedd av stadskollegiet).

Björklund, C. G., borgarråd, stadsfullm.; t. »stadshuset»; träffas i stadshuset alla vardagar, utom onsdagar och fredagar, 11—12.

Vice ordförande.

Åkerman, G. R. J., generallöjtnant, stadsfullm. (som led. utsedd av kungl. maj:t).

Övriga ledamöter.

***Fagerlund, C. A. V.**, direktör (utsedd av Stockholms handelskammare).

***Andersson, E. V.**, förrådsställare, stadsfullm. (utsedd av stadsfullm.).

Edkvist, C. J., inspektör (utsedd av stadsfullm.).

Larsson, A. G., förman (utsedd av stadsfullm.).

***Liander, M. E.**, grosshandlare, stadsfullm. (utsedd av stadsfullm.).

Suppleanter.¹⁾

Jacobsson, G. L., direktör (utsedd av kungl. maj:t).

***Ancher, K. M.**, direktör (utsedd av Stockholms handelskammare).

***Törnberg, A. O. Oson**, förste reparatör (utsedd av stadsfullm.).

Indebetou, E. A., sjökaptan (utsedd av stadsfullm.).

Ellgar, A. D., civilingenjör, stadsfullm. (utsedd av stadsfullm.).

***Mossberg, K. W. R.**, civilingenjör, stadsfullm. (utsedd av stadsfullm.).

Hamnstyrelsens delegerade.

Björklund, C. G.; Åkerman, G. R. J.

Hamndirektör (29).

Vinberg, S. W. (förordn. t. o. m. ³⁰/₄ 1937); t. »hamnstyrelsen»; mottagningstid: 10—12.

Sekreterare och ombudsman

(4,200 kr.).

Nyström, E. G. V.: t. »hamnstyrelsen»; mottagningstid: i regel 9—10.

¹⁾ Enligt styrelsens beslut skola av de stadsfullmäktigvalda ledamöterna hrr Andersson, Edkvist och Larsson vid förfall i första hand ersättas av suppleanterna hr Törnberg samt hr Liander i första hand av suppleanterna hrr Indebetou, Ellgar och Mossberg i nu nämnd ordning.

Hamnstyrelsens revisorer

(utsedda av stadsfullmäktige för granskning av
1928 års räkenskaper och förvaltning).

Göthberg, J. A., hamnmästare.

Lindahl, F. V., överpostiljon.

Lindencrona, G. C. A., byrådirektör, stadsfullm.
Suppleanter:

Broberg, W. T., öltukörare.

Laurell, C. A., kapten.

Kameralavdelningen.

Expeditionen och räkenskapsavdelningen:
Katarinavägen 13 A, 3 tr., Sö.; t. »hamnstyrelsen» (9—17), S. 348 02 (övriga tider); expeditionstid: 9,30—15, lördagar och helgdagsaftnar 9,30—14.

Hamnkassakontoret: Katarinavägen 13 A, n. b., Sö.; t. »hamnstyrelsen»; fartygsklarering t. S. 69 87; varudebitering t. S. 69 88; expeditionstid: 9—17, lördagar under juni—aug. 9—15.

Kameralavdelningen, som består av styrelsens expedition och räkenskapsavdelning samt hamnkassakontoret, förestås av hamnkamreraren, vilken närmast under hamndirektören ansvarar för hamnstyrelsens räkenskaper och kassaväsen ävensom för dess taxe-, tull- och fastighetsärenden. Kameralavdelningen åligger bl. a. att öva tillsyn över att till styrelsens förfogande ställda medel användas i enlighet med givna föreskrifter, att handhåva till hamnväsendet hörande uppbörd, att ombesörja förandet av nödiga räkenskaper över den styrelsen anförtrödda förvaltningen ävensom att handlägga övriga ärenden av ekonomisk art samt att öva inseende över stadens till tullverket upplåtna byggnader och handhåva förvaltningen av till hamnen hörande byggnader, områden och annan egendom, i den mån detta ej åligger annan avdelning. Hamnkassakontoret ombesörjer uppbörden av alla hamnen tillkommande avgifter med undantag av hamnavgifter för den utrikes trafiken, vilka sistnämnda avgifter uppbäras av tullverket.

*Författningar*¹⁾ Taxa å hamnavgifter i Stockholm för åren 1924—1928, med förlängd giltighet t. v. under år 1929, fastställd av kungl. maj:t den 12 sept. 1924. Överståthållarämbetets kungörelse ang. uppbörd av hamnavgifter i Stockholms tullhamn den 5 jan. 1927. Instruktion för hamnkamreraren, fastställd av hamnstyrelsen den 11 maj 1923. Reglemente för Stockholms stads mätare och vägare, fastställt av överståthållarämbetet den 2 april 1903. Taxa för Stockholms stads vägare, fastställd av överståthållarämbetet den 20 dec. 1928.

Stat år 1929. Utgifter: 485,000 kr.

¹⁾ Beträffande författningar och taxor m. m. rörande hamnväsendet se i övrigt »Kommunal författningshandbok för Stockholm. 2. Författningar rörande Stockholms hamnväsen m. m. 1928.» (utg. av Stockholms stads statistiska kontor).

Hamnkamrerare (21).

Gellerstedt, E. H. A.; t. »hamnstyrelsen» (9—17), S. 319 92 (övr. tider); mottagningstid: 13—15.

Uppbördsinspektör (19).

Sundmark, N. W. A.; mottagningstid: 13—15.

Bokhållare (18).

Berggren, C. G. E.

Kassör (17).

Åberg, P.

Hamnfogdar (14)

(dessutom 2,100 kr. som ersättning för upphörd provision).

Hellman, J. A.; Bruzelius, A. G.; Österdahl, O. V.

Bokhållare (13).

Hedlund, W.; Ericsson, K. A.; Sundmark, O. F.

Kontorsskrivare och registrator (11).

Lundahl, f. Ekholm, G. E. V. (Gerd).

Husbyggnadsingenjör

(7,200 kr.).

Scheja, J. (se sid. 93).

Förste vaktmästare (7).

Bäckman, G. O.

Sex *extra bokhållare* (4,500—1,800 kr.), tre *kontorsbiträden* (5), fem *extra kontorsbiträden* (2,340—1,980 kr.), en *extra telefonist* (2,160 kr.), en *vaktmästare* (6), två *extra vaktmästarbiträden* (2,100—1,860 kr.), sju *hamnfogdebiträden* (8; dessutom provision å av dem kontrollerad uppbörd), tre *hamninkasserare* (9), en *extra hamninkasserare* (2,340 kr.), en *extra snickare* (3,300 kr.).

Hamnbyggnadsavdelningen.

Katarinavägen 13 A, 4 tr., Sö.; t. »hamnstyrelsen» (9—17); expeditionstid: 9—16.

Hamnbyggnadsavdelningen, som förestås av överingenjören för hamnbyggnaderna, handhar nybyggnad och underhåll av såväl tullhamnen som frihamnen med tillhörande maskinell utrustning, såsom kranar o. d., ävensom av under hamnstyrelsens förvaltning ställda slussar, kanaler och andra vattenbyggnader samt broar.

Instruktion. Instruktion för överingenjören vid hamnbyggnaderna, fastställd av hamnstyrelsen den 11 maj 1923.

Stat år 1929. Utgifter (utom arbetsanslag): 303,180 kr.; inkomster: 1,080 kr.

Överingenjör (26).

Lundberg, K. A. (förordnad t. o. m. ³⁰/₆ 1933); t. »hamnstyrelsen» (9—17), S. 370 31 (övr. tider); mottagningstid: 13—16.

HS.

Förste ingenjör (23).

Sjödin, J.; t. »hamnstyrelsen» (9—17), S. 370 32 (övr. tider); mottagningstid: 14—16.

Arbetschef för Hammarbyleden
(13,200 kr.).

Åberg, E. M. (se sid. 234); mottagningstid: 14—16.

Ingenjörer (21).

Nilsson, E. J.; Semler, C.

Maskiningenjör (21).

Davidsson, O. W.; t. »hamnstyrelsen» (9—17), S. 348 13 (övr. tider).

Ingenjörer (18).

Adler, B. F.; Ekelöf, G. S.; Eriksson, E. E.

Hamnbyggmästare (16).

Tall, J. A.; Andersson, A. T.; Karlsson, K. A.

Kranverkmästare (16).

Ekman, E. A.; t. »hamnstyrelsen» (9—17), S. 348 13 (övr. tider).

Varvsingenjör

(7,200 kr.).

Nilsson, E. E.

Varvsbokhållare (15).

Stahre, G. A.

Extra ingenjörer

(9,600—5,400 kr.).

Anger, D. V. E.; Karlsson, A. A.; Wickert, K. A.; Hedström, E. A.; Bernell, S. M.; Bartoli, E. J. C.; Borgardt, K. A. A.; Nilsson, K. O. Hj.; Idestrom, S. A. M.; Arvidsson, H. F.

Fyra ritare (5,100—3,600 kr.).

Ett ritbiträde (7), ett kontorsbiträde (5), tre extra kontorsbiträden (3,060—2,580 kr.), ett extra ritbiträde (1,860 kr.), en vaktmästare (6); fyra verkmästare (14), en maskinistförman (14), en maskinist (13), tre extra verkmästare (5,400—4,140 kr.), en förordsmästare (5,100 kr.), en brädgårdsförman (4,800 kr.), fyra kranförmän (4,500—3,660 kr.), två bogserbåtsbefälhavare (3,900 kr.), en mudderverksförman (3,900 kr.), sju verkmästarebiträden (4,140—3,840 kr.) samt 511 arbetare (vid 1929 års början).

Hamnkontoret.

Stadsgården 14—16, 2 tr., Sö.; t. »hamnstyrelsen» (9—17), S. 370 33, S. 304 02 (övriga tider); expeditionstid: 8—18, lördagar och helgdagsaftnar 8—17, sönd- och helgdagar 9—11.

Hamnkontoret, vars huvudsakliga uppgift är att handhava hamnrörelsens drift och därmed sammanhängande förhållanden, förestås av hamnkaptenen. Denne åligger sålunda i främsta

rummet att ordna och öva tillsyn över trafikförhållandena i hamnen samt övervaka efterlevnaden av för hamnen gällande föreskrifter. Hamnmästarna handhava med biträde av hamnförmännen under hamnkaptenen skötsel av hamnens drift, en var inom sitt distrikt.

Hamnlots åligger att, mot viss i taxa bestämd avgift, lotsa fartyg inom hamnområdet, föra fartyg till av hamnkaptenen anvisad ankarplats eller kaj och biträda med fartygs förläggning och förtöjning. Hamnlots åligger jämväl att, i vad på honom ankommer, vaka över efterlevnaden av hamnordningens föreskrifter och till hamnkaptenen anmäla iakttagna överträdelser. Av de hamnlotsar, som icke äro av tjänstegörsmål upptagna, skall åtminstone en vara att anträffa å hamnkontoret de tider på dagen, då detta hålles öppet.

För allmänna ordningen och säkerheten i hamnen svarar polisverket, av vilket en särskild avdelning, hamnavdelningen, är inrättad för tjänstgöring inom till hamnen hörande områden på land och vatten (se sid. 12). Hamnkaptenen och den honom underställda personalen åligger att biträda hamnpolisen vid utförandet av dess uppgifter.

Författningar.¹⁾ Hamnordning för Stockholm, fastställd av överståthållarämbetet den 15 juni 1921, med ändringar och tillägg den 25 aug. 1923 och 3 dec. 1926. Instruktion för hamnkaptenen, fastställd av överståthållarämbetet den 18 febr. 1924. Instruktion för hamnmästarna, fastställd av hamnstyrelsen den 3 juli 1923. Instruktion för hamnförmännen, fastställd av hamnstyrelsen den 22 dec. 1924. Instruktion för hamnlotsarna, fastställd av hamnstyrelsen den 14 mars 1923. Taxa å hamnlotsavgifter inom Stockholms hamnområde, fastställd av överståthållarämbetet den 24 febr. 1923, med ändring den 4 nov. 1924. Taxa för gods, som efter viss tid kvarligger å stadens kajer m. m., fastställd av överståthållarämbetet den 31 dec. 1924. Särskilda taxor för uppläggning av gods i Stockholms hamn, fastställda av hamnstyrelsen den 26 nov. 1924.

Stat år 1929. Utgifter (utom driftkostnader): 186,025 kr.

Hamnkaptен (21).

Holmer, C. O.; t. »hamnstyrelsen» (9—17), S. 370 29 (övr. tider); träffas säkrast 13—15.

Hamnmästare (17).

Synnerholm, C. J. B. (hamnkontoret, Värtan, t. 740 24, N. 94 60), träffas säkrast 9,30—11 och 15—17; Jäderholm, J. O., träffas säkrast 9,30—11 och 15—17; Hilding, G. L. E., träffas säkrast 10—12 och 15—17; tel. (för de båda sistnämnda) »hamnstyrelsen» (9—17).

Bokhållare (13).

Nilsson, B. A.

¹⁾ Se noten å föreg. sid.

Hamnlotsar

(sammanlagt 4,800 kr. jämte sportler).

T. »hamnstyrelsen» (9—17), S. 370 30 (övr. tider).

Åberg, G. M.; Wahlgren, G. E.; Westerberg, A. P. E.; Nordström, K. E.; Blomquist, S. A.; Moé, J. O. A.

En *extra kontorsskrivare* (2,280 kr.), ett *extra kontorsbiträde* (2,580 kr.), två *biträden å kranbeställningskontoren* (3,420—1,980 kr.), sexton *hamnförmän* (7), en *extra hamnförman* (2,100 kr.) (samtliga hamnförmän åtnjuta dessutom provision å vissa influtna avgifter).

Isbrytarfartygen.

T. 726 13.

Stockholms stad äger två isbrytarfartyg, »Isbrytaren I», som varit i verksamhet sedan år 1897, och »Isbrytaren II», som togs i bruk år 1915.

Enligt den 18 juni 1924 mellan staten och staden ingånget avtal i samband med anskaffandet av ett statens isbrytarfartyg äger staten bl. a. att — i likhet med vad även förut varit fallet — i fredstid, efter för varje gång mellan kungl. maj:t och hamnstyrelsen träffad överenskommelse, disponera Isbrytaren II, mot bestridande av kostnaderna för förbrukade materialier. För i avtalet gjorda åtaganden uppbär staden årligen under åren 1925—1944 från statsverket en ersättning av 26,500 kr.

Befälhavare.

Hilding, G. L. E. (se ovan).

Tre *maskinister* (4,500—3,840 kr.). Övrig personal tillfälligt anställd.

Varuhallarna.

Varuhallarna i stora tullhusbyggnaden i Stadsgården; t. S. 347 12; *expeditionstid*: 7—17.

*Författningar.*¹⁾ Hamnordning för Stockholm den 15 juni 1921, § 11. Instruktion för varuhallsföreståndaren i stora tullhuset i Stadsgården, fastställd av hamnstyrelsen den 26 nov. 1924. Ordningsföreskrifter för begagnande av varuhallar, kallare samt varuskjul i Stockholms hamn, fastställda av hamnstyrelsen den 26 nov. 1924. Taxa för gods, som efter viss tid kvarligger å stadens kajer, i varuhallar och varuskjul eller kallare i magasin- och tullbyggnader, fastställd av överståthållarämbetet den 31 dec. 1924.

Varuhallsföreståndare (11).

Milton, J. E.

Slussarna.

År 1634 byggdes i Söderströms södra strömfåra en sluss av trä, vilken därpå åren 1639—1642 ombyggdes och bekläddes med tegel. Den första slussordningen utfärdades i september 1642.

¹⁾ Se noten sid. 249.

Slussen ombyggdes och utvidgades sedan vid flera tillfällen (bl. a. på 1740-talet av Polhem). Då slussen sedermera blev för liten för den växande sjöfarten, anlades en ny slussbyggnad i den norra strömfåran och denna, den nuvarande slussen vid Karl Johans torg, blev färdig år 1850.

Slussen vid Skanstull (Hammarbyslussen) har anlagts i samband med Hammarbyledens utförande. Den öppnades provisoriskt den 1 maj 1926.

Slusskontoret vid Karl Johans torg.

Skeppsbron 46, St.; t. 29 89; expeditionstider: jan. 7—18, febr. 8—17, mars 7—18, april—december hela dygnet (å söndagar dock ej under tiden 0—6 samt 12—22).

*Taxa m. m.*¹⁾ Taxa å avgifter för genomfart av Stockholms sluss för åren 1924—1926, med förlängd giltighet under åren 1927—1928 och t. v. under år 1929, fastställd av kungl. maj:t den 1 febr. 1924, med ändringar den 19 febr. och 3 sept. 1926. Ordningsföreskrifter för Stockholms sluss, fastställda av överståthållarämbetet den 14 febr. 1924.

Stat år 1929. Utgifter: 140,450 kr.; inkomster: 90,500 kr.

Slusskontoret vid Hammarbyslussen.

Skanstull, Sö.; t. S. 114 27; expeditionstider: vardagar 6—22, sön- och helgdagar 7—9 och 18—22.

*Taxa m. m.*¹⁾ Hamnstyrelsen har beslutat, att gällande taxa och ordningsföreskrifter för slussen vid Karl Johans torg (se ovan) tills vidare skola tillämpas jämväl för Hammarbyslussen, dock med viss reduktion av avgifterna.

Stat år 1929. Utgifter: 72,200 kr.; inkomster: 30,000 kr.

Personal för båda slussarna och kontoren.**Slussförmän (8).**

Haglund, G. E.

Två *biträden* å slusskontoren (7), sju *slussvakter* (6), av vilka fyra tjänstgöra såsom *förmän*, sex *extra slussvakter* (3,210—2,610 kr.), dessutom tillfälligt anställda *slussvakter*, en *maskinist* (3,180 kr.), en *befälhavare* å slussfärjan (3,420 kr.) och en *besättningskarl*, de två sistnämnda med tjänstgöring under nio månader av året.

Flyghamnen.

Beträffande den enligt stadsfullmäktiges beslut å hamnstyrelsens stat uppförda *Flyghamnen* se under Stockholms stads flyghamnsstyrelse (sid. 275).

¹⁾ Se noten sid. 249.

Stockholms stads handels- och sjöfartsnämnd jämte i samband därmed stående institutioner.

Handels- och sjöfartsnämnden.

*Börshuset, St.; t. 56 38; expeditionstid:
10—14.*

Stadsfullmäktige beslöt den 1 augusti 1866 att tillsätta en särskild nämnd med kännedom om handel och skeppsrederi samt med uppdrag att fullgöra de i kungl. kommerskollegii kungörelse den 27 mars 1866 omförmälda, stadens handelsförening eller deras fullmäktige förut tillhörande åligganden. Instruktion för nämnden fastställdes den 24 sept. 1867, och ny sådan utfärdades den 8 febr. 1901. I samband med den kommunala omorganisationen 1920 har ny instruktion (med i huvudsak formella ändringar av den föregående) fastställts för nämnden den 19 mars 1920.

Stockholms stads handels- och sjöfartsnämnd har att pröva behov av och antaga mätklare, skeppsklarerare och notarii publici, anmäla vikarie för dem, återkalla mätklares och skeppsklarerares uppdrag samt uppgöra förslag å personer att verkställa besiktning enligt sjölagen, vid tillsättande av dispasschör och dispasschörsassistent yttra sig om sökandes lämplighet, avgiva yttrande, där sådant av kungl. maj:t eller annan offentlig myndighet från nämnden infordras, ej mindre i frågor angående handel och sjöfart, än även i frågor angående handelsbruk, hos stadsfullmäktige och stadskollegiet samt stadens vederbörande förvaltningsmyndigheter göra framställningar, som i dylika frågor kunna av nämnden finnas behövlige, samt vaka över gällande författningsar efterlevnad i avseende å mätklares, skeppsklarerares, notarii publici och dispasschörs tjänstutövning samt i övrigt ägna sin uppmärksamhet åt frågor, som hava sammanhang med stadens handel och sjöfart och göra de framställningar, som kunna därav föranledas.

Nämnden består av tolv ledamöter, som stadsfullmäktige inom eller utom sig utse för två år i sänder. Nämnden utser årligen inom sig ordförande och vice ordförande. Det borgarråd, under vars föredragningskyldighet nämndens arbetsområde faller, äger närvara vid nämndens sammanträden samt deltaga i överläggningarna med rätt att därvid framställa förslag samt få sin mening antecknad till protokollet.

Stockholms handelskammare har den 10 febr. 1920 ingått till kungl. maj:t med hemställan om vidtagande av åtgärder för indragning av handels- och sjöfartsnämnden och överflyttande

till andra lämpliga institutioner av de uppgifter, som ännu åligga nämnden. Stadsfullmäktige hava den 18 okt. 1920 i avgivet utlåtande förklarat sig ej hava något att erinra mot en sådan indragning. Handels- och sjöfartsnämnden har sedermera den 9 sept. 1927 i infordrat yttrande till överståthållarämbetet förklarat sig ej vilja motsätta sig av kommerskollegium föreslagna indragning av handels- och sjöfartsnämnderna i riket, under uttalande av att nämndernas uppgifter i huvudsak syntes böra överflyttas på handelskammarna.

Instruktion. Instruktion för Stockholms stads handels- och sjöfartsnämnd, fastställd av kungl. maj:t den 19 mars 1920.

Stat år 1929. Utgifter: 2,400 kr.

Handels- och sjöfartsnämndens ledamöter.

Ordförande.

*Johnson, A. Ax:son, generalkonsul.

Vice ordförande.

Vakant.

Övriga ledamöter.

- Almström, O. H., disponent, stadsfullm.
- *Cederlund, C. F., direktör.
- Edkvist, C. J., inspektör.
- *Ericson, H. H. K., konteramiral.
- Eriksson, K., direktör.
- *Johansson, A., direktör.
- Liander, M. E., grosshandlare, stadsfullm.
- *Lovén, S. A., försäkringsdirektör.
- Norrbom, F. G., åkare, stadsfullm.
- *Rissén, H. R., tullkassör.
- Stendahl, S., grosshandlare.

Sekreterare (500 kr.).

Belfrage, J. K. E., börschef; t. 106 56; träffas
14—15.

En vaktmästare (450 kr.).

Nämndens revisorer.

Handels- och sjöfartsnämndens räkenskaper och förvaltning granskas av drätselnämndens revisorer (se sid. 73).

Stadsmäklare.

De officiella mäklarna antagas av handels- och sjöfartsnämnden, varefter förordnande utfärdas av magistraten, som också på mäklares begäran förordnar vikarie att vid förfall för mäklaren bestrida dennes göromål.

Mäklare (stadsmäklare) må i städerna antagas för att, när de varda därom anlitade, biträda vid köp och försäljning av varor, fastigheter, fartyg eller andelar däri, växlar och andra värdepapper samt vid uppgörande av avtal om försträckning, hyra, arrende och försäkring ävensom av andra likartade avtal. Det åligger mäklare att över alla av honom slutade avtal med undantag av dem, som angå penningförsträckningar, upprätta och med sitt namn underteckna slutsedel, noggrant upptagande kontrahenternas namn, avtalets beskaffenhet och föremål jämte belopp och pris m. m. Alla av honom avslutade avtal skola för varje dag införas i en särskild med magistratens sigill försedd bok. Mäklare vare förbjudet att idka handel med växlar eller andra värdepapper, varor eller annat, ej heller må han vara sysselman (prokurist), handelsombud eller handelsbiträde åt köpman.

Ersättning för förrättningar utgår enligt taxa.
Författning. K. mäklareordningen den 9 juni 1893, med tillägg och ändringar den 20 nov. 1908, 14 mars 1919 och 2 dec. 1921.

Mäklare.

Berg, C. M. (spannmål, mjöl m. m.), Bredgränd 2, *St.*; t. 72 50, N. 142 74.

Jonsson, A. V. (spannmål, foder m. m.), Katarina västra kyrkogata 8, *Sö.*; t. S. 157 99, S. 158 00.

Klingbom, J. A. (spannmål, mjöl m. m.), Nygränd 6, *St.*; t. 13 86.

Winge, J. E. (spannmål, frö och foderämnen), Brunngränd 2, *St.*; t. 85 00, 107 00, N. 142 35.

Skeppsklarerare.

Skeppsklarerare antagas av handels- och sjöfartsnämnden, varefter magistraten utfärdar förordnande. Skeppsklarerarna ombesörja, då de därom anmodas, fartygs klarering och vad därmed äger sammanhang, förmedla avtal om befraktningar, om försäljning av fartyg eller andelar däri, ombyggnad, reparation och utrustning av fartyg samt om sjöförsäkringar och biträda vid haveriuppgörelser. Skeppsklarerare, som därom av vederbörande anmodas, åligger att underrätta skeppare om vad i avseende å fartyg, besättning, passagerare och last bör iakttagas enligt gällande författningar och de till efterrättelse för sjöfarande utfärdade tillkännagivanden, att besörja om ingivande till tullkammaren av de för fartygs visitation och inklerering erforderliga handlingar, om föreskrivna avgifters erläggande och om fartygs uppmätning, då sådan bör äga rum, att söka anskaffa laster och avsluta befraktningar, att, när fartyg skall avgå, föranstalta, dels att

detsamma förse med alla de handlingar, som för lastens intagande och fartygets utklarering äro av nöden, ävensom med sådana handlingar, som för resan och för fartygets inklerering å destinationsorten skola från avgångsorten medföras, dels ock att påhjudna umgälder betalas och lots, då sådan erfordras, varder anskaffad, samt att i övrigt noggrant och redligt meddela redare, ägare av gods och skeppare de råd och det biträde, som kan lända till bevarande av deras rätt och fördel.

Ersättning för förrättningar utgår enligt taxa.
Författning. Kungl. skeppsklarerareordningen den 9 juni 1893, med ändringar den 2 dec. 1921, 29 juni 1923 och 14 juni 1928.

Skeppsklarerare.

Roberg, T. (firma: *AB. Olson & Wright*), Skeppsbron 18, *St.*; t. 6 73; expeditionstid: 9—17.

de Perre, O. J. B. P. (firma: *Emil R. Boman*), Skeppsbron 44, *St.*; t. 1 52; expeditionstid: 9—17.

Thulin, P. G. N. (firma: *Nordström & Thulin*), Skeppsbron 34, *St.*; t. N. 317 40; expeditionstid: 9—17.

Hellsten, O. G. (firma: *Otto Hellsten, AB.*), Skeppsbron 20, *St.*; t. 61 95; expeditionstid: 9—17.

Notarii publici.

Notarii publici antagas av handels- och sjöfartsnämnden, varefter förordnande utfärdas av magistraten. Notarius publicus verkställer, då han därom anlitas, sådana inom hans tjänstgöringsområde förekommande protester och andra förrättningar, vilka enligt allmän lag eller särskilda författningar kunna eller böra av notarius publicus utföras; dock är han icke pliktig åtaga sig delgivande av stämning eller annan handling. Notarius publicus åligger ock att, då han ej har hinder av andra ämbetsgöromål, på anmodan bevitna underskrifter, bestyrka riktigheten av översättningar och avskrifter samt övervara utlottningar av obligationer ävensom besiktningar, varom i sjölagen säges. I övrigt äger han att efter anmodan övervara jämväl andra förrättningar samt att lämna allmänheten biträde med upprättande av handlingar, som det icke enligt lag eller författningar tillkommer annan myndighet att utfärda.

Ersättning för förrättningar utgår enligt taxa.
Stadga. K. stadga angående notarii publici-befattningen den 6 okt. 1882 med ändringar och tillägg den 10 juli 1899, 13 dec. 1912, 30 sept. 1921 och 30 jan. 1925.

Notarii publici.

Oldenburg, U.; Drottninggatan 4. *C.*; t. 14 06, N. 29 36 (expeditionen), 14 07 (personligen); expeditionstid: 9—15.

Nissen, B. J. H.; Malmorgsgatan 2, *C.*, t. 17 71 (expeditionen), 16 81 (personligen); expeditionstid: 9—15 (juni—aug. 9—14).

H & S. von Hedenberg, A. R. A.; Drottninggatan 5, C.; t. 43 04, 43 05; expeditionstid: 9—15 (personligen 11—12).
Hasselgren, C. L. L.; Drottninggatan 4, C.; t. 66, N. 321 35 (expeditionen), K. 50 47 (personligen); expeditionstid: 9—17.

Kompromissrätten.

Skiljaktiga meningar i avseende å tillämpningen av handelsbruk samt andra tvister, grundande sig å merkantila förhållanden, må hänskjutas till avgörande av en kompromissrätt, bestående av fem ojäviga och sakkunniga män, varav en lagkunnig. Denne sistnämnde jämte tvenne andra ledamöter och trenne suppleanter utses för varje år av Stockholms stads handels- och sjöfartsnämnd samt Stockholms stads köpmannaförenings styrelse. Parterna utse för varje mål var sin kompromissarie.

Kompromissrätten har ännu icke behövt sammanträda. Handels- och sjöfartsnämnden beslöt därför år 1912 att t. v. icke utse några ledamöter i kompromissrätten.

Dispaschör.

Dispaschör har att på begäran verkställa utredning och fördelning av gemensamt haveri, varmed enligt § 187 sjölagen förstås skada, som till räddning ur en fartyg och last gemensamt hotande fara med avsikt tillfogas fartyg eller last, ävensom all annan uppoffring, som göres för sådant ändamål, samt skada och kostnad, som vållas eller uppkommer till följd af dylik åtgärd. Gemensamt haveri skall enligt vissa i sjölagen närmare angivna grunder gäldas av fartyg, frakt och last i förhållande till varderas värde. Enligt sjölagens § 218 skall även utredning och fördelning av i nämnda lagrum omnämnt s. k. enskilt haveri verkställas av dispaschör, om någon, som har del i haveriet, påfordrar detta. Slutligen har dispaschör enligt lag den 8 april 1927 om dispaschörs befattning med försäkrings tvister att, om tvist uppstår angående ersättnings skyldighet, som på grund

av avtal om sjöförsäkring eller återförsäkring av sådan försäkring må åligga försäkringsgivare, härom avgiva yttrande. Dispaschörens å tjänstens vägnar avgivna utlåtande kallas dispasch, och, om detta utlåtande ej inom viss tid överklagas, vinner det laga kraft och blir för parterna bindande.

Enligt stadgan angående dispaschörsväsendet den 10 november 1911 skall i vardera av städerna Stockholm och Göteborg finnas anställd en dispaschör med visst bestämt tjänstgöringsområde. Som biträde åt vardera av dispaschörerna skall anställas en dispaschörsassistent. Dispaschör tillsättes av konungen och dispaschörsassistent förordnas för en tid av två år i sänder av magistraten i staden. För behörighet att söka dispaschörs- eller dispaschörsassistentbefattning erfordras bl. a. att hava fullgjort vad för behörighet att utöva domärbetet är föreskrivet. Magistraten i staden är den myndighet, under vilken dispaschör och dispaschörsassistent lyda i och för tjänsten, varjämte handels- och sjöfartsnämnden äger att övervaka dispaschörs tjänstutövning. Dispaschör åtnjuter arvode för de av honom upprättade dispascher enligt kungl. maj:ts den 19 jan. 1883 utfärdade taxa. Dispaschörsassistenten åtnjuter arvode (2,000 kr. om året) av statsmedel.

Författningar. K. stadga ang. dispaschörsväsendet den 10 nov. 1911. Lag om dispaschörs befattning med försäkrings tvister den 8 april 1927. Sjölagen §§ 213, 214, 215, 218, 261. Taxa på arvode åt dispaschörer, utfärdad av kungl. maj:t den 19 jan. 1883.

Dispaschör.

Hasselrot, P. A.; träffas å ämbetsrummet, Stads- gården 10, Sö., 9,30—15,30; t. S. 57 76.

Dispaschörsassistent.

Linders, E. A. A.

Kamrerare.

Sterne, P. V.

Stockholms stads löneavtalsnämnd.

Löneavtalsnämnden.

*Stadshuset, 3 tr., C.; t. »stadshuset»
(sekreteraren se nedan).*

Frågan om arbets- och lönevillkor för kommunens fasta arbetare har vid åtskilliga tillfällen varit föremål för behandling av stadsfullmäktige och stadens myndigheter. Förslag om utredning därav framlades i motioner hos stadsfullmäktige bl. a. 1905 och 1908. I olika motioner 1909 och 1910 föreslogs, att en särskild nämnd skulle inrättas för handläggning av arbets- och löneförhållanden för arbetare och med dem likställd personal vid stadens arbeten. 1910 framlades även ett av stadens arbetschefer och stadskamreren utarbetat förslag till »stamanställning» av arbetare i stadens tjänst. Stadsfullmäktige beslöt emellertid 1913 att avslå detta förslag och hänsköt i stället hela frågan för utredning till en kommitté. Denna framlade 1918 förslag om inrättande av en »Stockholms stads arbetarelöne-nämnd» samt rörande formerna för ordnande vid stadens arbetsföretag av drifts- och arbetspersonalens arbets- och lönevillkor. Detta förslag blev med vissa ändringar antaget av stadsfullmäktige, som den 27 juni 1918 beslöt tillsättandet av *Stockholms stads löneavtalsnämnd*.

Enligt nu gällande instruktion åligger det löneavtalsnämnden att å stadens vägnar handlägga och avgöra ärenden rörande arbets- och lönevillkor för den vid stadens arbetsföretag anställda drifts- och arbetspersonalen, dock ej i fråga om personal, upptagen på stadens lönestat, eller i fråga om ämne, varom stadsfullmäktige förbehållit sig att besluta. Löneavtalsnämnden har vidare att pröva och avgöra frågor om pension åt arbetare och förmän i stadens tjänst. Nämnden handhaver därjämte de övriga hithörande angelägenheter, vilkas vård av stadskollegiet åt nämnden överlämnas. Innan beslut fattas i något ärende, skall den nämnd eller styrelse, som ärendet rör, lämnas tillfälle att meddela upplysningar och uttala sin mening; nämnder och styrelser äro skyldiga att härutinnan tillhandaga löneavtalsnämnden. Arbetschef, som icke är ledamot av nämnden (se nedan), eller, vid förfall för honom, hans ställföreträdare i tjänsten skall kallas till sammanträde, där ärende, som rör honom underlydande personal, skall handläggas, samt äger därvid deltaga i nämndens överläggning och få sin mening, där den avviker från nämndens beslut, an-

tecknad till protokollet. Nämnden är berättigad att förutöfvandets av sin verksamhet anlita utomstående sakkunniga ävensom att utse en eller flera personer inom eller utom nämnden att å dess vägnar föra förhandling eller vidtaga andra förberedande åtgärder.

Löneavtalsnämnden består av, förutom ordförande, som utses av stadskollegiet bland borgarråden, fem andra ledamöter, vilka jämte fem suppleanter för nämndens ledamöter väljas av stadsfullmäktige, samt en av stadens arbetschefer jämte suppleant för denne. Den sistnämnde ledamoten jämte dennes suppleant utses vid sammanträde, utlyst av nämndens ordförande, av de högsta cheferna vid sådana stadens verk, där minst 100 arbetare sysselsätts. De fem av stadsfullmäktige valda ledamöterna och suppleanterna för dem utses bland personer, vilka tillhöra sådana nämnder eller styrelser, under vilka lyder arbetarpersonal, som enligt vad ovan nämnts beröres av löneavtalsnämndens verksamhet. Tjänstgöringstiden för samtliga ledamöter och suppleanter är två år. Nämnden utser årligen inom sig en vice ordförande. Nämnden har därjämte inom sig utsett en delegerad för handläggning av vissa förvaltningsärenden.

Nämndens förvaltning granskas årligen av tre av stadsfullmäktige utsedda revisorer.

Instruktion m. m. Instruktion för Stockholms stads löneavtalsnämnd, fastställd av kungl. maj:t den 19 mars 1920, med ändring den 24 nov. 1922. Pensionsreglemente för förmän och arbetare i Stockholms stads tjänst, antaget av stadsfullmäktige den 15 nov. 1926.¹⁾ Allmänna bestämmelser angående arbets- och löneförhållanden vid Stockholms stads arbeten, antagna av löneavtalsnämnden och svenska kommunalarbetsförbundet den 23 okt. 1923. Specialbestämmelser angående arbets- och löneförhållanden vid [stadens särskilda verk], gällande från den 1 jan. 1925, med vissa ändringar, gällande från den 1 febr. 1929. Förhandlingsregler mellan svenska städernas förhandlingsorganisation och svenska kommunalarbetsförbundet, gällande från den 1 jan. 1923.

Stat år 1929. Utgifter: 17,000 kr.

¹⁾ Stadskollegiet har den 3 mars 1927 uppdragit åt vederbörande borgarråd att verkställa utredning angående allmänna grunder för understöd åt arbetares efterlevande.

LaN.

Löneavtalsnämndens ledamöter.

Ordförande

(utsedd av stadskollegiet).

Björklund, C. G., borgarråd, stadsfullm.; mot-
tagning: alla vardagar, utom onsdagar och
fredagar, 11—12.

Vice ordförande.

***Åkerman, G. R. J.**, generallöjtnant, stadsfullm.

Övriga ledamöter.

***Andersson, E.**, redaktör, stadsfullm.

Berndtson, C. F., verkmästare.

Persson, P. G., faktor, stadsfullm.

Styrman, G. A., direktör, stadsfullm.

Dahlander, R., direktör för gas- och elektricitets-
verken (vald av stadens arbetschefer).

Suppleanter.¹⁾

Ståhl, A. E., filare, stadsfullm.

Törnberg, A. O. O.son, förste reparatör.

¹⁾ Enligt beslut av nämnden skola ledamöterna
hrr Åkerman och Styrman vid förfall i första
hand ersättas av suppleanterna hrr Kleman och
Ellgar i nu nämnd ordning samt ledamöterna
hrr Andersson, Berndtson och Persson i första
hand av suppleanterna hrr Ståhl, Törnberg och
Lundström i nu nämnd ordning.

Kleman, C. F. civilingenjör, stadsfullm.

***Lundström, P. J.**, tryckeriföreståndare.

***Ellgar, A. D.**, civilingenjör, stadsfullm.

Sundblad, N. K., gatudirektör (vald av sta-
dens arbetschefer).

Sekreterare

(3,000 kr.).

Wallin, K. H. A.; Gustav Adolfs torg 14, 4 tr.,
C.; t. N. 35 52.

Löneavtalsnämndens delegerade.

Björklund, C. G.

Löneavtalsnämndens revisorer

(utsedda av stadsfullmäktige för granskning av
1928 års förvaltning).

Björkman, O. E., förman, stadsfullm.

Cruse, C. S., förtoendeman, stadsfullm.

Wistrand, K. K.son, ombudsman.

Rörande *svenska städernas förhand-
lingsorganisation* se sid. 401.